

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

JIŘÍ BARTOŠ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE:

PROBLEMATIKA FENOMÉNU METROSEXUALITY V DISKURZU
INTERNETOVÉ STRÁNKY WWW.METROSEXUALROKU.CZ

VEDOUcí PRÁCE:

VĚRA SOKOLOVÁ, Ph.D.

PRAHA 2008

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 19.9.2008

.....

Podpis

Poděkování

*Věře Sokolové, Ph.D., Prof. Janu Sokolovi, Ph.D. CSc.,
doc. PhDr. Zdeňku Pincovi, Mgr. Daniele Tinkové, Ph. D.,
PhDr. Janu Horskému, Ph.D., Dr. phil. Pavlu Himlovi,
Ing. Petru Pavlíkovi, Ph.D. a Mgr. Markétě Seligové*

...za nevidané a neslýchané.

J.B. 2008

Obsah

I. Úvod.....	5
II. Teoretická část.....	10
II.A. „Metrosexuál“ - diskuze pojmu	11
II.B.1. Metrosexualita v kontextu odborných pojmů	13
II.B.2. Pohlaví, gender a metrosexualita.....	15
II.B.3. Genderové stereotypy a socializace.....	19
II.C. Cíle práce.....	24
III. Empirická část.....	27
III.A. Metodologie.....	27
III.A.1. Předpoklady výběru metodologie.....	27
III.A.2. Metoda práce: kritická diskurzivní analýza (CDA).....	29
III.A.3. Zvolený materiál.....	33
III.B. Analýza.....	36
III.B.1. Internetová stránka www.metrosexualroku.cz.....	36
III.B.2. Diskurzivní jevy.....	38
Sekce a) úvodní strana.....	39
Sekce b) poradna.....	46
Sekce c) test.....	52
III.B.3. Zjištěné problémy.....	57
a) Reprodukce homofobních postojů.....	57
b) Ženy a metrosexualita.....	61
IV. Závěr.....	65
Literatura.....	72
Přílohy.....	74

Úvodem

„Chci se stát metrosexuálem.“ Tento výrok čtrnáctiletého chlapce, který zazněl v diskusním fóru na internetových stránkách¹ české soutěže nazvané „Metrosexuál roku“, v sobě již zahrnuje některé z momentů, které podnítily vznik této práce a které se mj. v této práci pokusím osvětlit. V současné době nejčastěji (ale nikoli vždy) užívaná definice „metrosexuála“ zní takto: „muž jakékoli sexuální orientace, který vynakládá velké množství času i peněz na úpravu a péči o svůj vzhled a životní styl“. Prvním předpokladem, určujícím pro vznik této práce, je ten, že navzdory výše uvedené jasně vyznívající definici metrosexuality se jedná o fenomén, jehož podstata, stejně tak jako postoje lidí vůči němu - bez ohledu na to, zda se jako metrosexuálové definují či nikoli, není neproblematická.

Smyslem této práce je přání přispět svým dílem do mnohostranného dialogu o metrosexualitě a do (někdy velmi bouřlivé) diskuse, která se tohoto fenoménu týká. Domnívám se, že se zde jedná o diskuzi celospolečenského problému, neboť i když je fenomén metrosexuality přímo spjatý s poměrně úzkou částí společnosti, jsem přesvědčen o tom, že vliv jevů spojených s *diskurzem* metrosexuality je značný a do jisté míry ovlivňuje život každého z nás. Toto se bude týkat zejména druhé, empiricky zaměřené části této práce, kdy se - po začlenění fenoménu metrosexuality do teoretického kontextu - budu zabývat právě společenským významem zmiňovaného fenoménu s ohledem na české prostředí.

V této práci se tedy budu zajímat o to, co znamená fenomén tzv. „metrosexuality“, kdo je či může být metrosexuál, kdo se za něj považuje a kdo za metrosexuála bývá považován. Co

¹ www.metrosexualroku.cz

metrosexualita obnáší, zda má - a pakliže ano - jaké jsou její znaky, popř. podmínky, za kterých na ni lze usuzovat a za kterých nikoli. Naznačil jsem, že metrosexualita může být relativně přesně definována - budu si tedy - za výše uvedeného předpokladu problematičnosti fenoménu - pokládat otázku, do jaké míry má tato definice pro metrosexuála určující význam. Mám tím na mysli to, zda přívlastek „metrosexuální“ může obsáhnout osobu v její šířce, nebo některou její část, a pakliže ano, které její části se to týká? Shrnutí do jedné věty, budu se v první části práce zabývat o to, jaké jsou sociální a kulturní implikace metrosexuality a jak tyto implikace mohou ve společnosti situovat jedince, který se jako metrosexuál definuje, nebo který je za metrosexuála považován.

Jistě není náhodou, že se při zkoumání různých materiálů, které se - ať již přímo či nepřímo - tohoto fenoménu týkají, můžeme nezdědka setkat s výroky typu „zrodil se nový typ muže“, „přivítejte nového muže“ apod. Logicky pak vyvstává otázka, kdo je tento nový muž, co s sebou přináší a proč jej máme vůbec pokládat za „nového“ (nebo dokonce *lepšího*)? Odkud tento „nový muž“ přichází, tj. kdo byl či je „starý muž“ a konečně kdo nás vyzývá k tomu, abychom *přivítali* nového muže a jaký k tomu má důvod? Druhou stranou mince je poté otázka, co dalšího je nám prostřednictvím diskurzu metrosexuality sdělováno a jakým způsobem se nám toto sdělení podává?

Ve druhé části práce se pokusím aplikovat dříve získané teoretické poznatky, spíše všeobecné a abstraktní, na realie české společnosti. Jako materiál jsem pro tento účel zvolil internetovou stránku www.metrosexualroku.cz. Prostředí internetu nevolím pro potřeby této práce náhodou, vyhovuje jim svou aktuálností a živostí (zejména v otázce webových diskusí nebo poraden), ale rovněž okruhem svého publika. Nasbíraný

textový² materiál hodlám za pomoci poznatků přijatých v první teoretické části práce podrobit kritické diskurzivní analýze (CDA)³ z genderového hlediska. Tímto způsobem, který se bude mj. týkat i analýzy vybraných vizuálních materiálů, se pokusím nabídnout i jisté teze o metrosexualitě, se kterými se čtenář může nebo nemusí ztotožnit – připomínám, že práce je zamýšlena jako příspěvek do diskuse o daném fenoménu.

Cílem této práce je tedy za prvé popsat a analyzovat poznatky a momenty, které s tématem souvisejí, tj., chcete-li, představit diskurz o metrosexualitě, kdy se budu metrosexualitou zabývat nejprve teoreticky v sociokulturním kontextu v rámci diskurzu genderových studií, který tak do značné míry představuje významovou mřížku, přes kterou bude daný fenomén zkoumán.

Za druhé je cílem této práce pokusit se o podání vysvětlení některých zaznamenaných jevů souvisejících s metrosexualitou a jejím diskurzem na uvedené webové stránce www.metrosexualroku.cz. Není náhodné, že ve své práci volím diskurz genderových studií a že hodlám zkoumat fenomén metrosexuality právě z genderové perspektivy, neboť jak bylo výše naznačeno a jak dále doložím, *podstata* tohoto fenoménu je velmi silně genderovaná. Výrok francouzské filosofky a socioložky Elisabeth Badinterové, že „v naší společnosti je často těžké rozeznat chlapce od děvčete“⁴ může reflektovat některé z projevů mnou zkoumaného fenoménu, přičemž jsou v tomto případě naplno vyzdviženy jeho genderové implikace.

² Širší diskuse pojmu text v souladu s koncepcí kritické diskurzivní analýzy (CDA) dle Normana Fairclougha je součástí této práce na stránkách 23 – 29.

³ V souladu s koncepcí CDA dle Normana Fairclougha. Viz: Fairclough, Norman: *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*, Longman 1995;

⁴ Badinter, Elisabeth: *Tudy cesta nevede. Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*, Karolinum Praha 2004;

Hovořím-li o tom, že můj příspěvek do této diskuse je stavěn na základě teoretických prací a prostřednictvím diskurzu z oboru genderových studií, je nutné mít zároveň na paměti limity tohoto přístupu. Metrosexualita již svým názvem dává najevo, že může být určitým způsobem napojena na sexualitu a sex vůbec, přičemž je patrné, že již tyto základní pojmy samy o sobě jsou jak v rámci genderového diskurzu, tak i ve způsobu, jakým jsou v hovoru běžně užívány, vždy již nějak významově zatíženy (kulturně, politicky apod.), přičemž se tyto vždy-již-přítomné⁵ významy pochopitelně podílejí i na konstruování toho, co nazýváme metrosexualitou. Metrosexualita je tedy v logice věci i záležitostí politickou a kulturní, genderová analýza se tak znovu nabízí jako jeden z možných legitimních přístupů ke kritickému zkoumání tohoto fenoménu, neboť každá lidská společnost - naše nevyjímaje - funguje na principech pohlavně - genderového systému, který je historicky, kulturně a politicky podmíněn (není univerzální) a jako takový může fungovat jedině na základě určitého - byť i vynuceného - konsensu⁶.

Pečlivé zacházení je třeba zachovávat i na rovině zvolené metodologie - jakkoli může být totiž kritická diskurzivní analýza vhodným nástrojem ke zkoumání zvoleného materiálu, má i tato metoda své meze a politické implikace. To se projevuje například svěřením velké části odpovědnosti za výsledky výzkumu a jejich interpretaci na samotnou osobu/osobnost výzkumníka. Vedle možných nástrah ve zvoleném přístupu k věci je to tedy dále hlavně autor, který si musí být vědom svých limitů. Pakliže platí předpoklad, že zvolené téma této práce se týká oblasti sexuality a je politikum *par excellence*, je nutné zohlednit i sociální, teoretické a politické prostředí,

⁵ Tj. reifikované významy - takové, které určitým způsobem historicky vznikly a zažily se, takže je máme tendenci - často zcela podvědomě a tedy nekriticky - přijímat jako dané a neměnné.

⁶ Renzetti, Claire M.; Curran, Daniel J.: *Women, Men and Society*, Allyn and Bacon 1999 (3);

z něhož autor vychází, jehož argumenty může sdílet a kterým je i při nejlepší snaze o objektivitu ovlivněn.

Motto: „To, že se oblíkám, kupuju si drahou kosmetiku a holím velkou část těla přece neznamena, že jsem „metro“...?!“

(Jan, 28 let, Pražan)

II. Teoretická část

V této části práce se hodlám zaměřit zejména na pojmy a významy určitých fenoménů spjatých s metrosexualitou, přičemž se zaměřím na diskutované propojení metrosexuality se sexualitou. Získané poznatky hodlám dále aplikovat v praktické, empiricky zaměřené části práce, jejímž předmětem bude analýza diskurzu metrosexuality na české internetové stránce www.metrosexualroku.cz.

Pojem metrosexualita se odvozuje od pojmu *metrosexuál*, který je samotný nedávného data, poprvé jej ve svém textu v roce 1994 použil britský homosexuální spisovatel Mark Simpson, který prostřednictvím tohoto novotvaru kritizoval nově zrozený styl života mladých mužů ve velkoměstech: mladý muž, který má dost peněz na utrácení, který žije poblíž nebo v metropoli, protože tam má k dispozici nejlepší obchody, kluby, fitness centra či salony a má nejradši sám sebe jako objekt svého obdivu⁷. Kritika tohoto způsobu života se tak týkala především jeho ovlivnění konzumerismem, který právě ve velkoměstském prostředí, na dosah celé řady společenských podniků, butiků a salónů a při odpovídajícím finančním zajištění našel úrodnou půdu. Původní smysl pojmu *metrosexuál* je tedy negativní a označuje životní styl věnovaný naplňování individuálních, spíše povrchních až cynických potřeb. Z tohoto prvního pohledu by uvedený pojem nebyl nijak problematický,

⁷ Cit. podle www.salon.com, citovaná definice zní v úplnosti takto: „mladý muž, který má dost peněz na utrácení, který žije poblíž nebo v metropoli, protože tam má k dispozici nejlepší obchody, kluby, fitness centra či salony. Může být homosexuál, heterosexuál nebo bisexuál, což ovšem není důležité, neboť má nejradši sám sebe jako objekt svého obdivu“. Odkaz k sexualitě je zde vlastně zcela všeobecný a sám autor výroku snižuje jeho důležitost Odkaz na sexualitu na tomto místě vynechávám z výkladových důvodů a budu o něm hovořit později. Dalším důvodem pro vynechání pasáže odkazující k sexualitě je ten, že ne všechny nalezené citace Marka Simpsona tuto pasáž obsahují.

konzumní způsob života je celospolečenským a stále významněji i globálním problémem, který je vždy nutno kriticky zohledňovat a jehož řešení si od nás v brzké době vyžádá významné ústupky od způsobu života, kterému jsme za několik posledních desetiletí rychle navykli. Problematičnost pojmu metrosexuál tak spočívá, spíše nežli v jeho původním smyslu, v implikacích, které obsahuje a rovněž (či spíše v důsledku toho) v bohaté významové skrumáži, která se na něj za dobu jeho užívání stačila nabalit.

II.A. „Metrosexuál“ - diskuze pojmu

V následujícím oddílu se pokusím rozebrat samotný pojem: metro-sexuál. Význam první složky pojmu je zřejmý - jak bylo uvedeno výše, jeho původní podstatou byla kritika určitého způsobu života, který nalézal své uplatnění a podmínky existence zejména ve velkoměstském - metropolitním prostředí. Prohlašuji-li, že tato významová část pojmu metrosexuál je zřejmá, nemíním tím to, že bych ji považoval za neproblematickou, ba naopak, například vztah metrosexuality a venkova zde rovněž vstupuje do hry a bývá často diskutován.

Větší pozornost je však dle mého názoru třeba věnovat druhé části pojmu metro-sexuál, která odkazuje k sexualitě, k sexu a věcem s tímto souvisejícím. Za „sexuála“ lze považovat jedince žijícího s určitou *sexualitou* a v rámci daných biologických a kulturně-společenských dispozic prožívajícího určitou *sexuální identitu*. To je více zdánlivě zaměnitelných pojmů, které bude třeba vymezit. Jaký význam má pro nás sexualita? Obecně ve společnosti, ale i v odborné literatuře je tohoto pojmu široce užíváno jako synonyma pro to, co bývá jinak často nazýváno „sexuální orientací“ a co bude v této práci nazýváno „sexuální identitou“, tj. sociálním statutem založeným na sebedefinici jednotlivce jako heterosexuála,

gaye, lesbičky, bisexuála atd⁸. Sexualita jako taková má však širší význam než jako „sexuální orientace“ nebo „sexuální identita“, spadají sem všechny druhy erotických představ a praktik⁹.

Toto je podstatný bod, neboť uvedená původní definice metrosexuality k sexu a erotice, ale vlastně ani k určité sexualitě vůbec, nijak přímo neodkazuje. Přesto se nabízí otázka, zda může existovat propojení či vztah mezi metrosexualitou a sexualitou (ve výše uvedeném, širším slova smyslu) toho jedince, který se jako metrosexuál definuje. Toto je legitimní postup, neboť přestože původní definice metrosexuality k erotice a *de facto* k sexualitě nijak přímo neodkazuje a tudíž by se hledání jejich vzájemného vztahu mohlo jevit nesmyslným, je nutno si uvědomit, že sexualita a - potažmo - vůbec vstup do určité sexuální *identity* není vázán pouze na specificky sexuální kontexty¹⁰.

Je přitom důležité mít na paměti, že tento sexuální aspekt nemusel mít Mark Simpson při vytvoření pojmu metrosexuál vůbec na mysli (viz pozn. č. 1), nicméně, jak bylo naznačeno, tím, že daný pojem vešel do obecného povědomí a užívání, stal se i součástí obíhajícího diskurzu o sexu a sexualitě, jednoduše už z toho důvodu, že k těmto tématům *lingvisticky* odkazuje. Zároveň se i autor pojmu pohyboval v určitém kontextu diskurzu o sexualitě a mohl jím být do určité míry ovlivněn - není náhoda (a výjimkou není ani tato práce), že v kontextu diskurzu o metrosexualitě bývá ke jménu Marka Simpsona připojena zmínka o jeho gay identitě. Než se však pokusím vztáhnout tuto optiku na fenomén metrosexuality, pokládám za vhodné nejprve utřídit určitou skupinu již výše zmíněných pojmů a zasadit tak problematiku práce do

⁸ Cameron, Deborah a Kullick, Don: *Language and Sexuality*, Oxford University Press 2003 (8);

⁹ tamtéž (8)

¹⁰ tamtéž (xi)

konceptuálního rámce současné odborné sféry genderu a sexuality.

II.B.1. Metrosexualita v kontextu odborných pojmů

V předcházejícím textu bylo operováno hlavně s těmito pojmy: *sex*, *sexualita*, *sexuální orientace* a konečně *sexuální identita*. Dalšími, ale neméně důležitými pojmy jsou pak *gender* a *pohlaví*. Zmíněné termíny jsou příbuzné, avšak nikoli identické, a protože jsem zvolil téma analýzy metrosexuality právě z tohoto hlediska, bude vhodné uvedené pojmy a vztahy mezi nimi na následujících stránkách definovat obšírnějším způsobem.

Bylo již zmíněno, že sexualitu zde chápu v jejím širším významu jako „všechny druhy erotických představ a praktik“. Toto má svůj význam v předpokladu, že pod pojem „sexualita“ spadá něco víc než tzv. sexuální orientace, tj. trvalá sexuální preference určitého jedince vůči osobám téhož nebo odlišného pohlaví, jinými slovy, že ve středu zájmu není pouze *coitus* a jeho protagonisté. Na druhou stranu, hovořím-li o sexualitě, nemělo by se na sex zapomínat. Toto je zvláště důležité právě tehdy, jak v práci nazvané „Jazyk a sexualita“ upozorňují její autoři Don Kullick s Deborah Cameronovou¹¹, kdy je sexualita zužována na sexuální orientaci, potažmo zaměňována se sexuální identitou, která, jak bylo již řečeno, může být vykládána bez přímého odkazu k sexu a erotice, avšak sexualita nikoli.

Možno dodat, že „sex“ zde nechápu pouze jako výše zmíněný pohlavní styk, nýbrž opět v širším smyslu „erotických tužeb a praktik“. Toto není zdaleka samozřejmé, jak dokládají výše uvedení autoři na základě amerického výzkumu Kinseyho

¹¹ Cameron, D., Kullick, D.: cit dílo

Institutu pro výzkum pohlaví, genderu a reprodukce, provedeného v souvislosti s aférou prezidenta USA Billa Clintona a stážistky Bílého Domu Moniky Lewinské. Bill Clinton se totiž v rozhovoru pro média vyjádřil v tom smyslu, že s Lewinskou nenavazoval „sexuální vztahy“, nicméně připustil, že s ním při několika příležitostech vykonávala orální sex. Zmíněný průzkum provedený následně mezi mladými Američany pak ukázal, že 60% z respondentů ve shodě s Billem Clintonem nepokládalo *fellatio* za sex, což ve svých důsledcích znamená, že 40% respondentů jej za sex považovalo¹².

Takové pojetí sexu coby *jednoho* aspektu sexuality předpokládá, že máme co do činění spíše s kulturním, než čistě přírodním fenoménem¹³. Toto můj výklad obratem vrací k tématu této práce, tj. k metrosexualitě. Charakter sexuality coby do značné míry kulturního fenoménu a rovněž – zdánlivě banální – předpoklad, že každý jedinec má nějakou sexualitu, zde navzdory uváděné původní definici metrosexuality, neodkazující přímo k sexu a erotice, naznačují, že určité spojení mezi metrosexualitou a sexualitou (v uvedeném širším slova smyslu, tj. „všech druhů erotických představ a praktik“) jedince, který se jako metrosexuál definuje, je možné. Na stranu druhou bylo v souvislosti se sexualitou zmíněno, že žádné její zkoumání by nemělo opomíjet vlastní sex ve smyslu „erotických tužeb a praktik“, totiž že sex je jednou z integrálních součástí sexuality a nelze ho z ní vytěsnit¹⁴.

Mohlo by se zdát, že tímto moje analýza fenoménu metrosexuality ze sexuálního hlediska vlastně končí dříve než začala, neboť její předmět nelze dost dobře obsáhnout bez výkladu těch aspektů, o kterých však vlastní metrosexualita z definice nijak určitě nevyovídá. Problematika je však

¹² tamtéž (ix-x);

¹³ tamtéž (I)

¹⁴ tamtéž (xi)

poněkud složitější - jak dále ukazují citovaní autoři, „není to pouze tehdy, když (*hypotetický*, pozn. autora) homosexuální muž vykonává sex nebo o něm mluví, kdy dává najevo svou gay identitu, či jej druzí jako gaye vnímají. Zároveň, jestliže náš hypotetický homosexuální muž participuje ve specificky sexuální situaci, jeho identita coby gaye není pravděpodobně tím jediným, co bude komunikovat. *Stejně tak jako sex není tím vším, co je relevantním v konstrukci a komunikaci sexuální identity, není sexuální identita tím vším, co je relevantní při konstrukci a komunikaci sexuálních významů.*“¹⁵ Vztaženo na problematiku této práce toto znamená, že metrosexualita může být analyzována i po její sexuální stránce, přestože do ní v původním smyslu zdánlivě nezasahuje. Nutno znovu zdůraznit, že sexualita není totéž co sexuální identita, nicméně pro potřeby nastoleného tématu se s pomocí výše uvedených poznatků otevírá možnost pokusit se charakterizovat metrosexualitu právě z hlediska identity.

II.B.2. Pohlaví, gender a metrosexualita

Předpoklad, že metrosexualitu lze sledovat právě z tohoto hlediska, zde - v souladu se zmiňovanými definicemi sexuality a sexuální identity - umožňuje se částečně oprostít od specificky sexuálních situací a kontextů a pokračovat tak dál v analýze fenoménu metrosexuality, aniž by se můj výklad - alespoň prozatím - těchto situací a kontextů přímo dotýkal. Aby bylo možno učinit tento krok, je třeba se na okamžik vrátit ke zmiňovanému pojmovému aparátu. V úvodu práce bylo uvedeno, že daná problematika bude zkoumána z genderové perspektivy, přičemž pozornému čtenáři jistě neušlo, že mnou byla doposud vykládána bez odkazování ke dvěma fundamentálním pojmům genderové teorie, fenoménům přímo souvisejícím se sexualitou, totiž k pohlaví a genderu.

¹⁵ tamtéž (xi-xii), zvýrazněno v originálu

Nejzákladnější odpovědí na otázku „kdo jsem?“ bývá nejčastěji „jsem muž“ respektive „jsem žena“. Jedná se zde o definici lidské osoby na základě pohlaví, avšak informace obsažené ve výše uvedených prostých konstatováních sahají dále než k anatomickému popisu, týkají se rovněž konfigurování osobnosti a vzorců chování. Řečeno jinými slovy, určitá pohlavní příslušnost (tj. mužství nebo ženství) je spjata se sociální kategorií, kterou nazýváme *gender* (tj. mužskost nebo ženskost)¹⁶.

Soubor znaků vzhledu, chování a jednání, na základě kterých usuzujeme na ženskou nebo mužskou osobu, se poté nazývá ženský/mužský genderový kód, resp. genderový *stereotyp*. Genderové stereotypy jsou zjednodušenými popisy předpokládaného „mužného muže“ a „ženské ženy“, přičemž mnoho lidí v rámci těchto stereotypů uvažuje bipolárně. To znamená, že od normálního muže se očekává, že nebude vykazovat žádné ženské znaky a od normální ženy se očekává, že její ženské znaky budou signifikantně převažovat nad případnými znaky mužskými¹⁷. Stereotypy a jejich koncepce jsou zvláště podstatné v případě zkoumání metrosexuality a budou dále v textu diskutovány. Genderové kódy/stereotypy jsou všeobjímající a závazné, předpokládají u každého jedince sdílení těch charakteristik a znaků, které jsou v dané společnosti každému pohlaví přisuzovány. Odchytky od těchto stereotypů mohou být pozitivní a žádoucí (prototypem takové pozitivní odchytky bývá nejčastěji „hrdinství“), nicméně většinou jsou pokládány za negativní, „deviantní“¹⁸.

Hovořím-li zde o vzájemné sociálně-kulturní propojenosti pohlaví a genderu, je tím myšlena ta skutečnost, že ustavování

¹⁶ Renzetti, C., Curran, D.: *Women, Men and Society* (Allyn and Bacon 1999) (2);

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ Je dobré zde připomenout, že terminologicky je jakákoli odchylka od normy „deviací“, buď pozitivní, vítanou a úctyhodnou, nebo naopak negativní, nepřijatelnou a eventuálně perzekuovanou. Pejorativní nádech pojmu tak spíše odkazuje k jeho specifickému používání v zejména sexuálním / sexuologickém diskurzu.

a stvrzování (ale zároveň i subverze a rozvolňování) genderových stereotypů, tedy toho, co je v dané společnosti považováno za normální (a potažmo žádoucí) se v děje v dané společnosti a v reálném čase, jinak řečeno, genderové stereotypy nejsou neměnné, případné změny či posuny však probíhají většinou v dlouhodobé perspektivě a nezřídka se jedná o bolestný proces. Již v úvodu této práce byl zmíněn proces tzv. reifikace, tj. proces, při kterém se v průběhu času některé společenské normy zažívají natolik, že jsou nadále považovány za přirozené a neměnné. Genderové stereotypy patří mezi tyto reifikované normy, což je skutečnost, která hraje do karet tzv. biologickým esencialistům, kteří - vztaženo k genderovým stereotypům - zastávají v hrubých obrysech ten názor, že pohlaví jsou biologicky podmíněna, jsou přirozeně nesouměrná, jejich rozdíly jsou nepřekročitelné a jaksi „funkčně“ dané, čímž je obhajováno např. tradiční rozdělení rolí muže a ženy v rodině. Jako jeden z projevů tohoto (typicky, avšak nikoli výlučně) esencialistického smýšlení budiž uvedena víra některých lidí v tzv. mateřský instinkt u žen, totiž, že matku pojí s dítětem takové pouto, jaké s otcem nelze navázat a proto má ve srovnání s otcem k dětem vždy bližší a otevřenější vztah. Tento předpoklad, jehož důsledkem je v zásadě monopolizace rodinné péče o děti na matku, je ve svých důsledcích dvakrát negativní - jednak vůči mužům v tom smyslu, že otec nemůže být v této logice jinak než neschopným rodičem a jednak vůči ženám, neboť z tohoto úhlu pohledu je uvalení veškeré rodičovské péče na jejich bedra pozitivním a v podstatě žádoucím krokem¹⁹.

V této práci - narozdíl od esencialistické pozice - hodlám zastávat ten názor, že genderové stereotypy a potažmo ani sexualita „nespadly z nebe“ a budu tímto sdílet stanovisko sociálních konstruktivistů, kteří tvrdí, že lidské chování

¹⁹ Badinter, E.: Tudy cesta nevede (135)

není nikdy pouze záležitostí přirozenosti či instinktů, nýbrž je i kulturně a historicky podmíněno. Toto tak následně platí i pro lidskou společnost coby pohlavně - genderový systém, přičemž existují nejméně tři propojené a všem systémům společné komponenty:

1. Sociální konstruování genderových kategorií na bázi biologického pohlaví;

2. dělba práce, ve které jsou specifické úkoly rozdělovány na základě pohlavní příslušnosti;

3. sociální regulace sexuality, ve které jsou určité formy sexuálního vyjadřování pozitivně nebo negativně sankcionovány (Rubin, 1975; Thorne, 1972)²⁰.

Nyní, po utřídění výše uvedených základních poznatků, je možno pokračovat dál v tématu této práce tím způsobem, že si položím otázku: jaká existuje spojitost mezi metrosexualitou, pohlavím a genderem? V úvodu práce bylo zmíněno, že podstata fenoménu metrosexuality je silně genderovaná. Co se má tímto na mysli? Zopakuji zde obě definice metrosexuála - původní definici podle Marka Simpsona i tu v současnosti běžně rozšířenou:

1. Finančně zaopatřený mladý muž z velkoměsta žijící konzumním a spíše povrchním až cynickým způsobem života²¹;

2. Muž jakékoli sexuální orientace, který vynakládá velké množství času i peněz na úpravu a péči o svůj vzhled a životní styl.

Pominu-li nyní na okamžik diskutovaný kritický obsah první definice metrosexuála a jeho inkarnaci do charakteristik obsažených v novější definici metrosexuality (tato „přeměna“

²⁰ Renzetti, C. M.; Curran, D. J.: cit. dílo (3)

²¹ viz poznámka č. 1

metrosexuála není zdaleka bez zajímavosti a později se jí budu dále věnovat), vyvstane v plném světle skutečnost, že se v obou případech mluví o mužském jedinci. Toto je další důležitý bod v postupu mého výkladu, neboť je-li fenomén metrosexuality monopolizován pouze pro mužskou část populace, tj. je exkluzivní na základě pohlaví, je možné se oprávněně dotazovat, jaké jsou v tomto systému implikovány pohlavně - genderové souvislosti.

II.B.3. Genderové stereotypy a socializace

Když jsem zde hovořil o genderových kódech / stereotypech, které jsou sdíleny a reifikovány v majoritní části společnosti (a tudíž jsou pro společnost jako celek pokládány za normu), které jsou velkou částí lidí vnímány jako bipolární a které jsou pro každého člena dané společnosti závazné a jsou kulturně a historicky variabilní, bylo tím - v rámci naší kulturní tradice - myšleno zejména to, že lidé kupříkladu nebudou překvapeni, uvidí-li na ulici ženu oblečenou v kalhotách, mohli by však očekávat, nebo dokonce být potěšeni tím, že tato žena bude oděna do šatů. Většina lidí pak u ní bude předpokládat spíše pasivitu a závislost, emocionalitu a snadný sklon k pláči. Tato žena bude nahlížena jako mateřská (připomínám zmiňovaný mýtus o ženském mateřském instinktu), zabývající se romantikou a svým vzhledem a jako nešikovná ve vztahu k mechanickým předmětům²².

Naopak, uvidí-li stejní lidé na ulici muže, budou předpokládat, že bude oblečen v kalhotách a mohli by být šokováni, nebo dokonce zděšeni tím, bude-li tento muž oděn do šatů. Většina z nich pak u tohoto muže bude očekávat asertivitu, nezávislost a stálou kontrolu svých emocí. Dále bude u tohoto muže očekávána ambicióznost a soutěživost,

²² Renzetti, C. M., Curran, D. J.: cit. dílo (2)

zabývání se studiem, prací nebo sportem a konečně rozumění mechanickým předmětům²³.

Výše uvedené souhrny očekávání jsou nejobecnějšími příklady genderových stereotypů, tj. těch skupin znaků ženskosti, respektive mužskosti, které představují normu v dané společnosti a v daném čase. Již v těchto základních příkladech jsou také načrtnuty některé z mantinelů, které mezi stereotypy mužskosti / ženskosti stojí. Jak bylo řečeno, genderové kódy jsou závazné pro všechny členy dané společnosti a každý odklon od nich je - v závislosti na konkrétní situaci - pozitivně, avšak mnohem více častěji negativně sankcionován, přičemž tyto negativní sankce jsou jaksi úměrně s genderovými stereotypy kulturně a historicky variabilní a mohou zahrnovat například posměšky vrstevníků, zavrhování, ale i legální postihy.

Je důležité zde poznamenat, že vztah mezi maskulinním a femininním stereotypem, nebo obecněji vztah mezi pohlavími ve společnosti, není neutrální. V tomto předpokladu ostatně spočívá i samotný smysl genderových studií, vychází totiž z žité zkušenosti života lidí ve společnosti, jejíž jedna část je zřetelně znevýhodněna - totiž ženy. Přesnější vyjádření by poté mohlo znít tak, že ženy jsou jednou ze složek společnosti, které jsou v našem současně existujícím pohlavně - genderovém systému znevýhodněny. Co se tímto chce říci? Aby na tuto otázku bylo možno položit adekvátní odpověď, je napřed třeba blíže specifikovat takovýto systém, kde vedoucí úlohu hrají muži a ženy jsou jednou ze složek společnosti, které jsou v tomto systému znevýhodněny.

Politicko - společenský systém, v němž vedoucí úloha ve společnosti náleží mužům, se nazývá patriarchát - jedná se zde

²³ Renzetti, C. M.; Curran, D. J.: cit. dílo (2)

o další ústřední pojem genderových studií - přičemž tento systém má na Západě dlouhou tradici. Dokonce, jak poznamenává americký historik George L. Mosse, měly být Západní společnosti vždy řízeny muži²⁴. Patriarchát však nemůže být v žádném případě považován za univerzální, ve světě existovaly a existují i takové kultury, ve kterých se ženy těší výsadnímu postavení, nicméně, jak konstatuje například antropolog Robert F. Murphy, existenci logického opaku patriarchátu, kterým je matriarchát, tj. takové společnosti, která by byla řízena jen a pouze ženami, nelze pro současné kultury ani pro historii spolehlivě doložit²⁵.

Patriarchát je tedy založen na systému mužské dominance. V tomto bodě považuji za výhodné obrátit se na okamžik zpět k výše otevřené konceptuální diskusi. Existence patriarchátu coby pohlavně exkluzivního systému založeného na fungování mužské dominance a ženské submise totiž přivádí na světlo další v této práci doposud nediskutovaný fundamentální pojem genderové teorie, a to sice *moc*. Patriarchát je mocenský systém založený na předpokladu binární odlišnosti a nerovnosti pohlaví, ve kterém jsou role ve společnosti specificky rozděleny právě s ohledem na pohlavní příslušnost a kde kontrola kulturního i materiálního bohatství společnosti náleží do rukou mužů, přičemž „mužské“ vlastnosti i činnosti jsou v takto uspořádané společnosti kulturně vždy hodnoceny výše než „ženské“ vlastnosti a činnosti²⁶.

Bylo-li zde řečeno, že ženy²⁷ jsou jednou ze znevýhodněných složek patriarchální společnosti, logicky z toho vyplývá, že další znevýhodněné skupiny mohou být tvořeny muži. Jak je toto možné ve společenském zřízení, které

²⁴ Mosse, George L.: *The Image Of Man. The Creation of Modern Masculinity*, Oxford University Press 1998, (126-132)

²⁵ Murphy, Robert F.: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, SLON 2004 (69)

²⁶ Např. Bourdieu, Pierre: *Male Domination*, Stanford University press 2001; nebo Renzetti, Curran.: cit.dílo

²⁷ Ženská část společnosti jistě není homogenní skupinou, zobecnění zde je pouze pro účely výkladu

má z definice muže zvýhodňovat? Háček spočívá ve té skutečnosti, že normativní stereotyp mužství i ženství, přestože je všeobecně závazný, je zároveň i do jisté míry exkluzivní a není dosažitelný pro všechny muže, respektive všechny ženy v dané společnosti. Důvody tohoto znevýhodnění jsou různorodé, pro účely mého výkladu je však nyní stěžejní ten poznatek, že ve společnosti mohou vedle sebe existovat různé stereotypy mužství a ženství, totiž normativní a tzv. deviantní, přičemž se obvykle usuzuje, že v tomto systému jsou různé typy mužství různým způsobem zvýhodňovány a analogicky různé typy ženství jsou různým způsobem znevýhodňovány²⁸. Z tohoto vyplývá další důležitý poznatek, totiž že v patriarchálním systému mohou muži vykonávat moc nejen nad ženami, ale také nad jinými muži.

Nejeden čtenář by v tomto okamžiku mohl namítnout, že výše uvedená citace odborné literatury, totiž, že různé typy ženství jsou v patriarchální společnosti různým způsobem znevýhodňovány, zatímco různé typy mužství jsou v tomtéž systému různým způsobem zvýhodňovány, je v podstatě v rozporu s dříve přijatým předpokladem, že ženy jsou *jednou* ze složek společnosti, které jsou v takovém systému *znevýhodněny*, neboť toto implikuje, že patriarchát může *znevýhodňovat* i některé muže. Faktem je, že tato otázka je spíše věcí diskuse a názorové pozice. Rozpornost této problematiky plyne ze skutečnosti, že i když se ve společnosti vyskytují skupiny mužů, které jsou ve srovnání s mužskou většinou evidentně znevýhodněny, přesto se na úkor žen těší těm výhodám, které patriarchálně uspořádaná společnost poskytuje *všem* mužům bez rozdílu (například mzdové ohodnocení kteréhokoli muže bývá v průměru vyšší než u ženy na stejné pozici)²⁹. Tato otázka byla častokrát pokládána i při teoretizování vzájemných vztahů

²⁸ Renzetti, C. M.; Curran, D. J.: cit. dílo (3)

²⁹ Badinter, E.: Tudy cesta nevede (142); pro české prostředí např.: Český statistický úřad: Ženy a muži v datech, ČSÚ 2005;

homosexuálních mužů a žen, přičemž (nejen) z tohoto důvodu bývala zpochybňována existence „komunity“ gayů a lesbiček jako takové³⁰. Pro potřeby této práce a s ohledem na charakter zkoumaného fenoménu metrosexuality však budu alespoň prozatím pracovat s druhým uvedeným předpokladem, připouštějícím i jisté znevýhodnění některých mužů, byť je třeba mít na paměti, že toto je vždy s otazníkem.

Pakliže se tato práce hlásí ke konstruktivistickému názoru, že genderové kódy jsou společenským výtvořem, který podléhá kulturně - historickému a politickému vývoji a že i patriarchát jako takový je vlastně kulturně - politickým úsilím o prosazení mužské dominance, bude v tomto bodě výhodné položit si otázku, jakým způsobem se tento systém reprodukuje. Toto je důležitá otázka, neboť přestože reifikované struktury, mezi které patriarchát náleží, krystalizují časem do struktur společnosti a z praktického hlediska se pak zdají být skutečné a působí objektivním a neměnným dojmem (a přinejmenším do určité míry také neměnné jsou), přece se neobejdou bez neustálého reprodukování a znovu-stvrzování - již jsem zde uvedl, že pohlavně - genderový systém musí být vždy založen na určitém typu konsensu.

Pro téma této práce má tato otázka svůj význam v tom, že se lze dotazovat na to, jak jsou v problematice diskurzu metrosexuality definovány různé koncepce/kódy mužství a ženství a jak tyto definice dále přispívají k mocenské konfiguraci těchto různých druhů mužství a ženství ve společnosti, přičemž je nutné zohlednit to, jakou roli v daném fenoménu sehrávají právě genderové stereotypy, pomocí kterých je ustavený politicko - mocenský systém stvrzován reprodukován.

³⁰ Badinter, E.: XY. Identita muže, Aspekt 2002; taktéž Cameron, D. a Kullick, D.: cit. dílo

II.C. Cíle práce

Ve světle výše uvedených teoretických poznatků je zřejmé, že může existovat spojení mezi metrosexualitou, pohlavím a genderem, potažmo sexualitou. Bylo zjištěno, že fenomén metrosexuality je exkluzivní na základě pohlaví a lze se tedy oprávněně dotazovat, jaké jsou ve zkoumaném fenoménu obsaženy genderové implikace a významy, přičemž z logiky věci vyplývá, že se v daném případě jedná v první řadě o vztah metrosexuality a maskulinity, avšak zdaleka ne pouze o něj.

Budu se tedy pomocí metody kritické diskurzivní analýzy dotazovat na to, jaká jsou v diskurzu metrosexuality ve zvoleném materiálu, kterým je internetová stránka www.metrosexualroku.cz, obsažena sdělení a postuláty související s diskutovanými genderovými implikacemi metrosexuality, tj. budu se zajímat - s ohledem na zmiňované běžně postulované charakteristiky metrosexuálů coby „nových mužů“ - o to, jaké definice mužství (ale i ženství) s sebou metrosexualita přináší, jak se toto dotýká sexuálních identit a s nimi souvisejících stereotypů, s čímž souvisí i otázka toho, jaké jsou v diskurzu metrosexuality obsaženy mocenské implikace.

Důležitým faktorem je zde ten, že mocným nástrojem pro reprodukování ustaveného společenského systému je právě cirkulace stereotypů a jejich charakter. Podřízení se zde znamená přijmout některý - nejčastěji normativní - stereotyp, přičemž se tak děje v první řadě především prostřednictvím domácí výchovy a později prostřednictvím vzdělávání (zkrátka socializací), přičemž je tento proces možné charakterizovat jako hned dvakrát násilný. Jednak zde působí fenomén tzv. symbolického násilí, který významným způsobem souvisí s charakterem zmiňovaných stereotypů, tj. především s tím, že

se jedná o do značné míry holistické konstrukty, jak bylo již řečeno, jsou všeobjímající a propojují tělo i duši člověka. Stereotypy podávají standardizovaný mentální obraz, který si jedinec prostřednictvím zmiňovaných výchovných a vzdělávacích procesů zvnitřňuje - včetně stigmat, které v sobě ten který (negativní) stereotyp může nést. Síla stereotypů spočívá v jejich jednoduchosti, objektivním charakteru a veřejné podstatě, díky které efektivně zakrývají zřetelné individuální rozdíly i vlastní mocenskou samoučelnost stereotypů ve prospěch jejich veřejné reprezentace³¹.

Tradiční patriarchální maskulinita byla v rámci emancipačních hnutí kritizována především ze strany feministek a gayů. Z hlediska problematiky sexuálních identit se pak nabízí otázka, jakým způsobem se nyní k těmto skupinám, tj. k ženám a ke gayům, vztahuje „nový muž“ v podobě metrosexuála? Jinými slovy, jakým způsobem jsou femininita a homosexualita v diskurzu metrosexuality definovány z hlediska moci? Jaké další diskurzy pak do dané problematiky vstupují, tj. jaký je kontext diskurzu metrosexuality ve zvoleném materiálu? Do jaké míry tyto diskurzy odráží existující realitu a v jaké míře se ji snaží spíše přetvářet - a pakliže ano, pomocí jakých prostředků je o tento cíl usilováno?

Za účelem pokusu o zodpovězení výše položených otázek tak bude mým cílem v této práci zejména analýza *textu* internetové stránky www.metrosexualroku.cz, tj. budu se zajímat o to, jakých diskurzivních praktik je na daném webu využíváno, jaká sdělení jsou vyslovována explicitně a jaká implicitně (a zda si tato sdělení vzájemně neodporují). Dále se budu zajímat i o mocenskou *konfiguraci* textu, tj. zda daný text vykazuje spíše sdělovací nebo spíše direktivní modalitu, nebo zda je text

³¹ Mosse, George L.: cit. dílo (např. str. 19, 173)

zaštiťován (například odbornou autoritou některého
z mluvčích.

III. Empirická část

III.A. Metodologie

Coby nástroj pro průzkum uvedeného webu www.metrosexualroku.cz jsem zvolil metodu kritické diskurzivní analýzy v souladu s její koncepcí podle Normana Fairclougha³². Genderová diskurzivní analýza se ukázala být vhodnou metodou pro výzkumné cíle práce.

III.A.1 Předpoklady výběru metodologie

V první teoretické části práce jsem se pokusil nastínit problematiku spojení mezi metrosexualitou a genderem, respektive mezi metrosexualitou a maskulinitou, přičemž výzkumným cílem této práce je analýza diskurzu o metrosexualitě v ČR, přesněji na českém webu www.metrosexualroku.cz, jehož relevanci pro tuto otázku rozvedu níže. Je-li cílem práce analýza určitého diskurzu z genderového hlediska, nabízí se genderová diskurzivní analýza jako k tomuto účelu ideální metodologický nástroj – její výhodnost srozumitelněji vynikne, pakliže zde ve zkratce popíši předmět jejího výzkumu (tj. i předmět výzkumu této práce), totiž zmiňovaný *diskurz*. Podle uvedené metodologické příručky N. Fairclougha se pojmem „diskurz“ rozumí „použití jazyka, vnímané jako sociální jednání“³³.

Produktem diskurzu je tedy řeč, mluvená či psaná, jedním slovem text (i mluvenou řeč lze transkribovat do písemného textu), a tato produkce řeči je pak terminologicky nazývána jako „diskurzivní praxe“. Vedle produkce řečových

³² Fairclough, Norman: *Critical Discursive Analysis. The Critical Study of Language* – Longman London New York 1995.

³³ Tamtéž, (str. 135)

výpovědí/textů spadá pod pojem diskurzivní praxe rovněž distribuce a konzumace těchto textů.

Diskurz tedy významně souvisí s jazykem a jeho používáním. Důležitým poznatkem je zde ten, že jazyk není pouhým neutrálním nástrojem či prostředkem dorozumívání, nýbrž se jedná o základní významovou mřížku, skrze kterou vnímáme svou existenci ve světě a lidské společnosti³⁴. Uvažujeme, kategorizujeme, mluvíme a vnímáme svět a ostatní prostřednictvím jazyka a jeho pojmů, přičemž tyto pojmy v sobě nesou určité významy a používáním těchto pojmů přijímáme a osvojujeme si i tyto jejich významy. V základní úrovni je toto nutné k tomu, aby byla vůbec možná nějaká verbální komunikace, nicméně je v této vlastnosti jazyka implikována jeho způsobilost k tomu, aby pomocí něj mohla být vykonávána moc³⁵.

S tím souvisí další vlastnost diskurzu, lépe řečeno *diskurzů*, neboť jde o to, že vždy existuje mnohost diskurzů (která je důsledkem již toho prostého faktu, že každý člověk je jedinečný a také jedinečně uvažuje) v určitém celku, řádu, ve kterém obíhají najednou, ve kterém nejsou vůči sobě neutrální a vytváří tak prostředí, ve kterém je produkován text, který je tak konstituován *různými* diskurzy a žánry³⁶, přičemž určitý diskurz (např. odborný pro určitý obor, politický apod.) obvykle dominuje - tato vlastnost textu se nazývá „interdiskurzivita“³⁷.

Diskurz je tedy na jedné straně spojen s textem (tj. diskurzivní praxe jako konstrukce, distribuce a konzumace textu), přičemž na straně druhé je propojen se sociokulturní praxí (tj. diskurz jako použití jazyka vnímané coby sociální

³⁴ Sokol, Jan: Malá filosofie člověka. Slovník filosofických pojmů, Vyšehrad 2007 (34-51)

³⁵ Tamtéž

³⁶ „Použití jazyka spojené s určitou sociální aktivitou“ (Fairclough, N., cit. dílo (135))

³⁷ Tamtéž. Z tohoto předpokladu pak také vyplývá to, že v souvislosti s tématem této práce lze - spíše než o jediném diskurzu - hovořit o různých diskurzech metrosexualit.

jednání), *zprostředkovává* tedy spojení mezi textem a sociokulturní praxí, jednáním. V každodenní realitě tak diskurz můžeme prožívat zejména jako svár, zápas o udržení či subverzi dominantních diskurzů (především v souvislosti s institucemi), jejichž bytí a nebytí je úzce spojeno s politickou a ekonomickou mocí. To souvisí s dříve přijatým východiskem sociálního konstruktivismu - dominující (ale stejně tak kterýkoli jiný) diskurz je sociokulturně a historicky podmíněn a nemá tak nikdy zcela vyhráno, vždy musí být znovustvrzován a obnovován.

III.A.2. Metoda práce: kritická diskurzivní analýza (CDA)

Důležitým předpokladem diskurzivní analýzy je ten, že nikdy neexistuje pouze holý text - N. Fairclough uvádí jako principiální rozlišení cílů výzkumu CDA na obsah *textury* textu a obsahu *formy* textu - formou textu je zde míněno to, jakým způsobem je nám text podáván, v jaké formě, jakými kanály, v jakém grafickém zpracování apod., přičemž je přijímán předpoklad, že tyto vlastnosti mohou ovlivňovat význam dané výpovědi o určitém tématu. Texturou textu je na druhou stranu míněno to, co je danou formou sdělováno, přičemž se zde CDA zaměřuje na samotný jazyk textu - co a jakým způsobem je explicitně sdělováno, co je sdělováno implicitně a zda si tato sdělení vzájemně neodporují, jakých je využíváno spojení, co je v textu případně zamlčováno a proč k těmto jevům dochází.

Bylo-li zde řečeno, že v rámci diskurzivních praktik lze pomocí jazyka vykonávat moc, byly tímto míněny zejména funkce zmiňovaných implicitních obsahů. Tyto obsahy je možné - opět v souladu s koncepcí CDA podle Normana Fairclougha - rozlišit na *předpoklady* („presupposition“) a *implikace* („implicature“). Rozdíl míry významu explicitně a implicitně řečeného je v zásadě jen velmi malý, neboť vedle explicitních ideologicky

zabarvených výroků se ideologie v textu vyskytují zejména právě jako implicitní předpoklady, co je bráno jako „dané“ - pomocí diskurzivních praktik je tak možno „naturalizovat“ ideologii a její aspekty pomocí jazyka - ale i pomocí zmiňované „formy“, tj. grafického zpracování, doprovodných ilustrací apod.³⁸

Cílem CDA je tedy v první řadě „denaturalizování“ zvláště v sociálních institucích diskurzivně „naturalizovaných“ ideologií (tj. takových ideologií, které nadále jako ideologie nejsou vnímány). Jde tedy o „zviditelnění a kritiku konexí mezi vlastnostmi textu a sociálními procesy a vztahy (ideologiemi, mocenskými vztahy,...), které lidem, kteří tyto texty produkují a interpretují, obvykle nejsou zjevné a jejichž efektivita závisí na této nezřetelnosti.“³⁹

Diskurzivní analýza se tedy zabývá především analýzou textu, neměla by se však omezovat pouze na popis diskurzivních jevů, nýbrž by se měla pokoušet i o podání vysvětlení těchto jevů z hlediska sociokulturní praxe, neboť prostý popis opomíjí zásadní aspekt diskurzu, totiž již vícekrát zmiňovanou moc. CDA se tak vyznačuje výrazně interpretačním charakterem, na konstrukci významu výpovědi se do určité míry podílí jedinečná osobnost každého, kdo nějakým způsobem vstupuje do řečové interakce. Tím, že CDA vystupuje proti ideologickým postulátům skrytým v jazyce, jasně opouští neutrální půdu a staví se po boku těch, kteří jsou dominujícími diskurzy nějakým způsobem znevýhodněni, popřípadě může přímo vystupovat proti uvedeným dominujícím diskurzům⁴⁰.

³⁸ Tamtéž. Také Fairclough, Norman: Language and Power. Second Edition (Longman 1989/2001) (3, 4)

³⁹ Fairclough, N.: cit. dílo

⁴⁰ Jak bylo již výše naznačeno, političnost CDA se projevuje výrazně i v osobě autora - v zásadě nelze hovořit ani o jednotném pojetí CDA, vždy je nutné zohlednit konkrétní koncepci/koncepce. V této práci je užíváno kritické diskurzivní analýzy dle koncepce Normana Fairclougha.

Tento ráz diskurzivní analýzy pak dostává nový rozměr při zkoumání genderových aspektů a implikací textu. V první části této práce jsem se pokusil ukázat, jak může být metrosexualita úzce propojena s genderem a sexualitou, přičemž právě tyto aspekty života jedince ve společnosti nabyly v moderní době na svém významu⁴¹. V části zmiňující genderovou socializaci jsem se zmiňoval o reprodukci a přijímání genderových stereotypů, přičemž právě toto úzce souvisí s diskurzivní praxí - vstupem do určité společnosti či instituce na sebe přebíráme její dominující diskurzy („diskurzivní formace“) a spolu s nimi i jejich implicitní obsahy, které jsou nám však většinou nezřetelné a nejsou námi reflektovány. Dle Normana Fairclougha se tato neprůhlednost nejmarkantněji projevuje tím způsobem, že většina lidí v každodenním životě nevědomě zastává zároveň více určitých diskurzivních pozic, které si mohou více či méně vzájemně odporovat⁴². Podle mého názoru se právě tento efekt výrazně projevuje v rámci fenoménu metrosexuality, neboť jedním z výsledků mého výzkumu bylo zjištění, že ačkoli mají čeští metrosexuálové ze zkoumaného vzorku tendenci vnímat sami sebe jako svého druhu nové a lepší muže, ve většině případů jim tato pozice nebrání v reprodukování zejména starých sexistických a homofobních diskurzů.

V návaznosti na výše uvedený nástin problematiky diskurzivní analýzy se tak CDA vyznačuje třírozměrnou koncepcí - jejími předměty jsou:

1. jazykový text, mluvený či psaný
2. diskurzivní praxe (produkce textu a interpretace textu)
3. sociokulturní praxe⁴³

⁴¹ Mosse, G. L.: cit. dílo (17-40)

⁴² Fairclough, N.: cit. dílo (42)

⁴³ tamtéž (str. 97)

V souvislosti zejména se sociokulturní praxí je dle N. Fairclougha dále nutno odlišovat mezi různými úrovněmi diskurzu, které se mohou vztahovat k:

- A. momentální situaci
- B. širší instituci či organizaci
- C. celospolečenskému diskurzu

Pokusím-li se shrnout uvedený výčet, je cílem kritické diskurzivní analýzy za prvé lingvistická *deskripce* jazykového textu, na ni navazující *interpretace* vztahu mezi diskurzivními (produkčními a interpretačními) procesy a textem a výsledkem této analýzy by mělo být *vysvětlení* vztahu mezi diskurzivními a společenskými procesy⁴⁴.

Samotnou analýzu je pak možné provádět pomocí zkoumání konkrétních diskurzivních jevů. Prvním krokem zde bude v souladu s uvedeným výčtem lingvistická *deskripce* daného textu/materiálu. Zde je cílem analýzy zejména interakce v textu, interakce autorů výpovědí - kdo a jak určuje směr textu, jde o výpovědi laiků, nebo se výpovědi zaštiťují nějakou odbornou autoritou? Dalším cílem analýzy je gramatická modalita textu, tj. zda daný text vykazuje spíše charakter sdělení, nebo je jeho charakter naopak spíše normativní, direktivní. Tato vlastnost textu se může projevovat například i mírou jistoty výpovědi určitého mluvčího o daném tématu, projevující se například častějším používáním výrazu „je“ namísto „může být“ apod. S tím souvisí i další cíl analýzy, totiž jaké jsou daným výběrem jazykových obrátů, metafor, upřednostňováním určitých pojmů před jinými apod. vzbuzovány konotace a asociace.

⁴⁴ Tamtéž (97, 98)

Ve druhém, interpretačním kroku se moje analýza v souladu s koncepcí N. Fairclougha zaměřuje na diskurzivní rámec textu, tj. například v rámci jakého odborného diskurzu je text veden, zda požívá tento diskurz nějaké autority? Jaké další diskurzy pak vstupují do hry, jinak řečeno, v jaké diskurzivní formaci jsou výpovědi produkovány a interpretovány? Další je otázka vlastních obsahů/významů - co je sdělováno explicitně, co je sdělováno implicitně, co je systematicky zamlčováno, jsou sdělení obsažená v textu v souladu, nebo si vzájemně odporují? Jsou případné rozpory v textu reflektovány, opomíjeny anebo je z textu patrná snaha tyto rozpory zakrývat?

Posledním krokem analýzy by mělo být zasazení výsledků prvních dvou kroků do sociokulturního kontextu, vysvětlení zjištěných jevů. Zde se v souladu se zaměřením práce pokusím nabídnout jisté teze, týkající se významu zaznamenaných diskurzivních jevů.

Při mnou prováděném analyzování „textury“ webové stránky www.metrosexualroku.cz se ukázalo být velmi užitečným zařadit do analýzy i „formu“ tohoto textu, tj. grafické zpracování stránky a použitý doprovodný vizuální materiál. Původně jsem analýzu vizuálního materiálu pojímal jako doplňkovou součást práce, nicméně některé výrazné diskurzivní jevy, na které jsem při analýze vizuálního materiálu narazil, mě přiměly můj postoj přehodnotit.

III.A.3. Zvolený materiál

Jak jsem již uvedl, byla mým cílem analýza diskurzu/diskurzů o metrosexualitě v České republice, přičemž coby materiál pro tuto analýzu jsem zvolil webovou stránku www.metrosexualroku.cz. Přesněji řečeno se tedy moje analýza týkala diskurzu o metrosexualitě na webovém serveru

www.metrosexualroku.cz. Vystává tak otázka, nakolik jsou výsledky zjištěné pomocí analýzy uvedeného webu zobecnitelné a průkazné⁴⁵ pro komunitu (*komunitu?*) metrosexuálů, respektive pro společnost v obecnějším měřítku. V první řadě je třeba říci, že server www.metrosexualroku.cz má v diskutované problematice výsadní postavení, neboť se jedná o do značné míry unikátní případ, v rámci ČR se pak jedná o jediný webový server určený speciálně pro metrosexuály, vedle toho je tento server spojený se stejnojmennou soutěží Metrosexuál roku, která by rovněž hledala svůj další ekvivalent jen velmi složitě.

Pochopitelně se nejedná o jediný český internetový zdroj, z něhož by bylo možné čerpat informace o daném tématu, nicméně se v těchto dalších případech jedná spíše o roztroušené a nahodilé části různých rozhovorů a diskusí, jediným webem celkově zaměřeným na dění kolem metrosexuality v České republice je tak právě www.metrosexualroku.cz. Vzhledem k českému prostředí se tak lze oprávněně domnívat, že výroky a sdělení, obecněji diskurzy uváděné na tomto webu, mají přinejmenším v rámci českého prostředí do jisté míry normativní charakter, budou si činit určité ambice na obecnou platnost. Z druhé strany je nutno vzít rovněž v potaz již zmiňovanou exkluzivitu v zásadě jediného „oficiálního“ zdroje diskurzu o metrosexualitě, která se bude nepochybně odrážet i v četnosti jeho publika.

Zde se rovněž plně projevuje výhodnost volby internetového prostředí, neboť - a zde již narážím na další ze zjištěných diskurzivních jevů - přestože je metrosexualita na jedné straně prezentována jako fenomén, který je otevřen v zásadě všem mužům bez rozdílu (v galerii českých

⁴⁵ Bylo zde již zmíněno, že metoda diskurzivní analýzy má výrazně interpretační charakter, žádné její závěry si tak nemohou činit nárok na „absolutní“ pravdivost. Jiná, odlišná interpretace je vždy možná.

metrosexuálních osobností je na zkoumaném webu zařazen například Jiří Korn), je tento postulát hned na úvodní stránce zkoumaného webu zpochybněn výrokiem definujícím metrosexualitu jako možnou volbu (pouze) *mladých* mužů⁴⁶ - doprovodný vizuální materiál⁴⁷ pak pouze dokládá, že fenomén metrosexuality je esenciálně zaměřen právě na mladé muže. Z hlediska cílů této práce lze uvedené limity využít právě zaměřením se na internetové prostředí, které je mladší generaci obvykle ve velké míře blízké.

Ani takto však nejde dost dobře vydávat zjištěné výsledky za jednoduše zobecnitelné pro širší společnost (metrosexuálů, mladých mužů,...), je tak třeba mít na paměti, že zjištěné výsledky jsou v možné míře platné právě a jenom pro problematiku diskurzu fenoménu metrosexuality na webovém serveru www.metrosexualroku.cz, ovšem na druhou stranu nelze ani přehlížet dle mého názoru vysoký význam, který daný webový server ve zkoumané oblasti má a jak ukážu dále, je třeba vzít v potaz i ten význam, který si uvedený server osobuje.

⁴⁶ www.metrosexualroku.cz

⁴⁷ viz níže

III.B. Analýza

V tomto druhém oddílu empirické části práce nejprve blíže představím zkoumanou webovou stránku, následně popíši některé diskurzivní jevy tak, jak se v jednotlivých sekcích zkoumaného materiálu opakovaně vyskytovaly a poté hodlám rozebrat zjištěné problémy, ke kterým zaznamenané diskurzivní jevy poukazovaly.

III.B.1. Internetová stránka www.metrosexualroku.cz

V této části práce bych rád podrobněji představil materiál, který jsem podrobil genderové diskurzivní analýze v souladu s koncepcí CDA dle Normana Fairclougha. Jak jsem již dříve uvedl, jako materiál pro analýzu jsem zvolil webovou stránku www.metrosexualroku.cz.

Dříve než přistoupím k vlastnímu popisu stránky, pokládám za vhodné a užitečné zde uvést vlastní definice materiálu od autorů zkoumaného webu – slovy Káji Pavlíčka, který až do nedávné doby vykonával funkci výkonného ředitele⁴⁸ soutěže Metrosexuál roku, zde máme co do činění se „soutěží a projektem, jehož cílem je přinést do povědomí široké veřejnosti pojem „metrosexuál“⁴⁹. Kája Pavlíček zde z pozice „předního českého vizážisty“⁵⁰ hovoří v roli určité „řemeslné“ autority, což v sobě, jak dále ukážu, nese jisté kontradike. Týká se to zejména skutečnosti, že fenomén metrosexuality je v tomto projektu definován jako v zásadě laická a demokratická záležitost (čemuž také odpovídá koncepce webové stránky),

⁴⁸ Od května 2007 je výkonnou ředitelkou soutěže Metrosexuál roku žena (!) Kateřina Hamrová

⁴⁹ www.metrosexualroku.cz, ambice autorů stránky/projektu na obecnou platnost uváděných výpovědí je zjevná.

⁵⁰ Kája Pavlíček je přední český stylista a vizážista. Loni se zviditelnil jako ředitel největší internetové soutěže krásy Miss Internet 2006. Ze zkušeností Káji Pavlíčka: dva roky pracoval jako hlavní vizážista značky Yves Saint Laurent, poté přijal nabídku na práci hlavního vizážisty a školitele pro značku Christian Dior Česká republika. Dnes patří mezi nejúspěšnější české odborníky přes stylistiku a vizážistiku. Na jeho kontě je již více než 50 zrealizovaných módních přehlídek pro značky Bruno Banani, Gin Tonic, Morgan a mnoho dalších. Kája Pavlíček má nespočet zkušeností coby porotce a odborník v nejrůznějších soutěžích krásy. Zdroj: www.metrosexualroku.cz.

přičemž se však některé výroky uvedené na tomto webu úzce dotýkají odborných témat (včetně diskurzu genderové problematiky), a v souvislosti s proklamovanou ambicí „osvětové činnosti“ mohou tyto výroky působit v jisté míře jako normativ, zaštitěné autoritou Káji Pavlíčka i již zmiňovaným „oficiálním“ charakterem tohoto zdroje.

Pakliže zde hodlám pracovat s oficiální charakteristikou projektu Metrosexuál roku, je třeba mít na paměti, že tento projekt není v prvním plánu osvětovou akcí, neodvolává se přímo na žádný vědní obor, autoritu či odborný diskurz a nelze tedy počítat s jeho neutralitou či nějakou formou vědecké objektivity - jak jsem již uvedl, vnějškový charakter tohoto projektu je laický.

Jak napovídá již název projektu, jsou internetové stránky zkoumaného webu zvláště spojeny se soutěží Metrosexuál roku, konanou od roku 2005 každoročně v Praze. Tato soutěž je pořádána agenturou Nexus Productions, s.r.o.⁵¹ a jedná se tedy o komerčně orientovaný projekt.

Webová stránka má poměrně jednoduchou strukturu: vedle úvodní stránky, obsahující některé již výše zmiňované informace, obsahuje webová stránka www.metrosexualroku.cz jako další z hlediska této práce relevantní součásti především webovou poradnu a sekci „test metrosexuality“, přičemž je každá sekce stránky obohacena o doprovodný vizuální materiál a všechny sekce zachovávají jednotné grafické pojetí.

Co se týká uváděných výroků redakce webové stránky, jejich konkrétní autoři, s výjimkou citací výroků Káji Pavlíčka, zůstávají většinou anonymní, nicméně, v souvislosti s proklamovaným „osvětovým“ záměrem projektu Metrosexuál roku

⁵¹ Podle některých zjištěných údajů vystupuje agentura v současnosti pod názvem Agresso Media.

lze oprávněně očekávat, že zveřejněné výroky jsou ve shodě s tímto záměrem a že by současně měly vytvářet logicky souvislý celek. V některých případech vystupují autoři výroků pod přezdívkami, z nichž je patrné pohlaví pisatele - nejedná se zde sice o plně průkazný údaj, nicméně jsem na druhou stranu neshledal mnoho důvodů pro to těmto rozlišením nedůvěřovat. Vzhledem k tomu, že se však jedná o minoritní část obsahu webové stránky, nelze toto rozlišení (pohlaví pisatele výpovědi) zohledňovat v jádru samotné analýzy, ovšem pro zmiňovaných několik konkrétních případů může sloužit jako výhodný nástroj pro doplnění, ilustraci.

III.B.2 Diskurzivní jevy

Pakliže bych měl v úvodu tohoto oddílu krátce charakterizovat text webové stránky www.metrosexualroku.cz z hlediska diskurzivní analýzy, setkával jsem se při práci zejména s níže uvedenými opakovaně se vyskytujícími diskurzivními jevy. V souladu s výše nastíněným postupem stojí na prvním místě charakteristiky vlastního textu: vzhledem k výše uvedenému oficiálnímu záměru projektu Metrosexuál roku, tj. *seznámení široké veřejnosti s pojmem metrosexuál*, mě překvapil charakter textu, který se vyznačoval spíše instrumentální až direktivní, nežli sdělovací povahou, jednání v rozporu s předepisovaným postupem pak bylo často spojováno s nelichotivými a stereotypními asociacemi a metaforami.

Sklon ke stereotypizování byl nejvýraznějším zjištěným diskurzivním jevem, přičemž tento jev v kontrastu s publikovanou projekcí metrosexuality měl jako téměř nutný následek vzájemně si odporující - nekoherentní - výpovědi. Nízká koherence výpovědi se projevovala především proklamovanou progresivností metrosexuálů v těchto výrocích,

přičemž však byla tato proklamace nezřídka doprovázena explicitně či implicitně vyjádřenou stereotypní asociací.

Zamlčování či naopak zdůrazňování témat patřilo mezi další zjištěné výrazné diskurzivní jevy, přičemž se tato problematika ve zkoumaném vzorku týkala zejména napojení metrosexuality a homosexuality.

Sekce a) úvodní strana

Řada zmiňovaných diskurzivních jevů je patrná již z úvodní stránky www.metrosexualroku.cz.

Na první pohled zaujmou dvě animace umístěné v popředí a v horním sektoru obrazovky, které – každá zvláště – prezentují charakteristiky metrosexuála podle pojetí redakce webu. V první, výše umístěné animaci se střídají tři různé fotografie mladých mužů, které jsou doprovázeny následujícími, spolu s fotografiemi střídajícími se hesly (během periody druhé a třetí fotografie po ní proběhnou dvě hesla):

- nosním značkové oblečení
záleží mi na tom, jak vypadám
...a Vám snad ne?
sleduji módní trendy
každé ráno si geluji vlasy⁵²

Výše uvedené charakteristiky jsou psané v první osobě, která jim dodává punc a váhu osobního prožitku a zkušenosti, doprovodné fotografie pak zobrazují sebevědomé a především úspěšné mladé muže – první heslo „nosím značkové oblečení“ je doprovázeno fotografií muže majícího ruku sevřenou

⁵² [Www.metrosexualroku.cz](http://www.metrosexualroku.cz)

v triumfálním gestu a otevřená ústa, pravděpodobně ve vítězném pokřiku.

Třetí exhortační heslo vyjadřuje relativně explicitně to, co je v ostatních heslech implicitně sdělováno: pokud životospráva čtenáře neodpovídá normě vyjadřované hesly, jde o znak jisté patologie, nebo přinejmenším nedostatečnosti - dle mého názoru se zde jedná o další doklad normotvorných ambicí projektu Metrosexuál roku.

Druhá z animací na úvodní stránce zkoumaného webu prezentuje na barevném pozadí následující hesla:

- metrosexuál
- má se rád
- chce se líbit všem
- miluje značky
- muž 3.milénia
- pravidelně cvičí
- geluje si vlasy
- je sebevědomý
- je mladý
- rád utrácí
- rád se baví⁵³

Vedle skutečnosti, že i druhá z animací stvrzuje výše popisované ambice projektu (příčemž uvedené charakteristiky „správného“ metrosexuála jsou vskutku obsažné, sahají od činností a zálib až po duchovní a fyzické vlastnosti člověka), mě zaujalo zejména v pořadí páté heslo - „muž 3.milénia“. Jedná se zde dle mého názoru o významný moment, neboť projekt Metrosexuál roku zde v rozporu se svým postulovaným záměrem

⁵³ Tamtéž

osvěty v otázkách fenoménu metrosexuality rozšiřuje své normotvorné ambice tím způsobem, že preferované charakteristiky správného metrosexuála rozšiřuje na muže 3. milénia, tj. obecně na *všechny* muže, respektive na takové muže, kteří chtějí „být in“, jít s dobou, být úspěšní apod. – opět je zde možné sledovat implicitní nepříznivý důsledek pro ty muže, kteří prezentované normy nenaplňují.

Animace jsou doplněny krátkým textem opatřeným nadpisem „Kája Pavlíček: Metrosexuál není sprosté slovo“, citujícím jmenovaného autora: „To slovo je sice zvláštní a chápu, že spousta lidí si může spojovat slovo metrosexuál a homosexuál. Ve skutečnosti však metrosexuál nemá se sexuální orientací nic společného“ (...) „Metrosexuál je typický městský kluk, který sleduje módní trendy, chodí každý pátek a sobotu na party, v koupelně má gel na vlasy a ví, že Christian Dior nevyrábí sekačky“ (...) „myslím, že samy ženy uvítají vedle sebe oholeného, usměvavého kluka, který o sebe dbá, než zarostlého smradlocha“⁵⁴.

Vedle již typického nároku na obecnou platnost prezentovaných postulátů, podpořeného autoritou osobnosti K. Pavlíčka, je zde možné se poprvé setkat se zmíněním problematiky vztahu mezi metrosexualitou a homosexualitou. Na první pohled vyznívá citovaný výrok v zásadě neutrálně a ve shodě s výše popisovanými charakteristikami metrosexuála, které sexuální „orientaci“⁵⁵ rovněž nezmiňují, přesto autor výroku připouští, že (*stereotypní, pozn. autora*) asociace metrosexuality s homosexualitou je poměrně běžným jevem. Autor se výše uvedeným výrokiem pokouší jaksí neutrálně avšak kategoricky zpochybnit souvislost mezi metrosexualitou a

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Užívaný pojmový aparát ilustruje výše zmiňovaný laický charakter textu, současná odborná literatura na poli studií genderu využívá pro rozlišení homo/hetero/bi/trans – sexuálů častěji kategorii „sexuální identita“. Například: Cameron, D.; Kullick, D.: cit. dílo.

homosexualitou, nicméně implicitní poselství ukrytá v tomto článku hovoří jinak: právě zřetelnou snahou o vymazání tohoto propojení je zdůrazněna reálná existence a problematičnost tohoto vztahu, který je tak navíc implicitně prezentován jako nežádoucí. V podobném duchu lze dále interpretovat i samotný nadpis článku: „metrosexuál není sprosté slovo“ - z textu pak vyplývá v zásadě to, že metrosexuál není sprosté slovo právě proto, že dle autora výroku nijak nesouvisí se slovem homosexuál - homosexualita tak z citovaných výroků zřetelně vychází jako nežádoucí, patologická a sprostá.

Toto je z úst Káji Pavlíčka, který se nijak netají svou gay identitou, přinejmenším překvapivé sdělení. Dle mého názoru tato výpověď jen dokládá sílu stereotypních schémat v jazyce: pokud si text přečtu ještě jednou a pozorněji, zjistím, že K. Pavlíček vlastně vědomě reflektuje stereotypičnost asociace mezi metrosexualitou a homosexualitou, avšak implicitně (tedy patrně nevědomě) ve svých výrocích tento stereotyp a stereotyp zahanbujícího stigmatu homosexuality sám reprodukuje. Čtenáři pak nemůže uniknout ani to, že metrosexualita je v koncepci podle projektu Metrosexuál roku s homosexualitou vlastně neslučitelná - jen připomínám ambici zkoumaného projektu na definování „muže 3.milénia“ - pakliže vedle sebe postavím tato dvě sdělení, logicky z nich vyplývá závěr, že homosexualita ve třetím tisíciletí nemá místo, nebo je přinejmenším patologická a nežádoucí, což pokládám za postulát, který je nejen nekorektní, ale i nebezpečný. Není divu, že téma metrosexuality u gayů je zcela opomenuto.

Výčet stereotypních asociací pokračuje i větě: „myslím, že samy ženy uvítají vedle sebe oholeného, usměvavého kluka, který o sebe dbá, než zarostlého smradocha“ - zde se dle mého názoru jedná o reprodukování stereotypních představ o ženské

sexualitě a způsobu životosprávy u obou pohlaví - žena je zde implicitně prezentována jako bytost s jaksí vrozeným citem pro čistotu a jemnost, zatímco muž je zde prezentován jako její pravý opak - jediným řešením, které se mu nabízí, aby nedopadl jako „zarostlý smradoch“, kterému není ani do smíchu, je vyvinout úsilí k rozvoji své osobnosti směrem k prezentovanému metrosexuálnímu ideálu.

Tyto představy jsou ve společnosti hojně rozšířeny - žádný div, pakliže se objevují i v donedávna běžně používaných učebnicích (!) sexuální výchovy pro základní školy, jak na základě kritické diskurzivní analýzy dvou učebních textů sexuální výchovy pro základní školy (do roku 2003 s platnou tzv. schvalovací doložkou MŠMT) dokládá ve své diplomové práci Karolína Kuncová⁵⁶: autorka zde výskyt tohoto stereotypu interpretuje jako doklad přenášení odpovědnosti například za hygienu pohlavního styku z mužů na ženy, přičemž k tomu dodává: „zde si můžeme všimnout zajímavého paradoxu: žena, často považovaná za nerozumovou, nevyrovnanou bytost zmítanou emocemi, najednou dostává podobu odpovědnější osoby, najednou má hlídat sama sebe i partnera“⁵⁷.

Z tohoto hlediska by bylo možné kladně hodnotit snahu redakce webu Metrosexuál roku o spravedlivější rozdělení odpovědnosti za hygienu v heterosexuálním páru, nicméně nelze odhlížet od způsobu, jakým je toto podáváno a jaká sdělení jsou ve zkoumaném výroku implicitně obsažena, a je otázkou do pranice, zda měl Kája Pavlíček v daném případě tuto problematiku vůbec na mysli. Rovněž je zde možné si povšimnout toho, že text není napsán genderově neutrálně - odmítavý přístup vůči homosexuálům jde na webu www.metrosexualroku.cz

⁵⁶ Kuncová, Karolína: „Diskurz učebnic sexuální výchovy pro dospívající žákyně a žáky základních škol“ (UK FHS)(2004); jedná se např. o učebnici „Důvěrně a otevřeně o sexualitě“ autorů J. Donáta a N. Donátové, vydáno Praha: Fortuna 1998.

⁵⁷ Tamtéž, poznámka 62, str. 29

ruku v ruce se zatěžováním metrosexuálů povinnou heterosexuální.

Jak jsem již částečně nastínil výše, webová stránka www.metrosexualroku.cz se vyznačuje výrazným a jednotným grafickým ztvárněním a jednotlivé sekce jsou doprovázeny animacemi či fotografiemi - pokud zůstanu stále na úvodní stránce, patrně nejzajímavějším prvkem ze všech pro mě bylo samotné logo projektu a soutěže Metrosexuál roku, umístěné v levém horním rohu obrazovky.

Obrázek č. 1 - Logo Metrosexuál roku⁵⁸



Logo obsahuje název Metrosexuál roku, který je jednotně graficky ztvárněn se zbytkem stránky, se zvýrazněním přízviska „metro“, přičemž koncové písmeno „o“ tohoto slova je koncipováno jako součást piktogramu, který znázorňuje tři okrajově se dotýkající kruhové symboly pohlavních buněk, které - v prvním a druhém případě, kdy jde o symbol samičích a samčích pohlavních buněk - známe z biologie. Zmiňované písmeno pak tvoří větší kruhovitou součást zvýrazněného třetího symbolu, který sestává z většího a menšího kruhu, které jsou vzájemně propojeny krátkou úsečkou. Analogie s běžně užívanými symboly pro pohlavní buňky je zde zjevná, nicméně funkcí třetího symbolu je patrně zdůraznění odlišnosti a jedinečnosti metrosexuálů. Domnívám se však, že toto sdělení je opět v rozporu s vícekrát postulovanou ambicí projektu na definování progresivního mužství v obecné rovině - a pokud má

⁵⁸ Zdroj: www.metrosexualroku.cz

být uvedený symbol znakem „muže 3.milénia“, očekával bych, že součástí diskutovaného piktogramu by měl být i obdobně pojatý symbol ženy 3.milénia - již z toho důvodu, že běžně užívaný symbol samičích buněk je zde také zastoupen. Takto může být třetí symbol dle mého názoru interpretován zejména jako výraz překročení binárních hranic mezi mužskou a ženskou sférou, jako forma prolnutí těchto sfér - svou pointu může mít v této otázce i skutečnost, že oba „tradiční“ symboly samčích a samičích buněk jsou v piktogramu znázorněny v obrácených pozicích, než jak jsou běžně zobrazovány, tj. křížovitá součást samičího symbolu je otočena nahoru a vykloněna na pravou stranu, zatímco šipkovitá součást samčího symbolu je zde orientována svisle.

Nabízí se tak výklad, že projekt Metrosexuál roku jde ve stopách společenského vývoje posledních několika desetiletí a vedle rozvolňování tradičních genderových předělů se snaží mužům nabídnout i určitou alternativní koncepci mužství, nicméně, jak jsem již ukázal a jak ještě dále uvedu, má toto snažení své kostlivce ve skříni.

Není bez zajímavosti, že ačkoliv „nemá metrosexualita se sexuální orientací nic společného“, byly při vytváření loga projektu „Metrosexuál roku“ použity právě biologické symboly pohlavních/sexuálních buněk. Soudím, že jde patrně o další projev neúspěšnosti snahy redaktorů o zahlazení spojení mezi metrosexualitou a sexualitou (a tedy i odporujících si výpovědí), které může být z výše uvedených příčin nepohodlné či nežádoucí, avšak je zcela zjevné, jak jsem se pokusil doložit v teoretické části práce, připomínám jen, že dle mého názoru tomu tak je již z toho důvodu, že metrosexualita k sexualitě a k věcem s ní spojeným lingvisticky odkazuje.

Za zmínku zde jistě stojí i barevné provedení loga, které je vyvedeno v bílé a zelené barvě a ve dvou odstínech barvy šedé - barevná kombinace prozrazuje snahu o neutralitu a klid, nesetkáme se zde s křiklavými ani s významově zatíženými barvami (jako je například červená pro chlapce a modrá pro děvčata, o růžové barvě ani nemluvě), jediným výraznějším prvkem je odstín zeleného pole.

Sekce b) poradna

Další mnou analyzovanou sekcí webové stránky www.metrosexualroku.cz byla webová poradna⁵⁹. V této poradně odpovídají různí členové redakce, vesměs anonymně, na dotazy vznesené (taktéž vesměs anonymními) návštěvníky webu - jak jsem již uvedl, osoba odpovídajícího redaktora, respektive její pohlaví by mohly být za jiných okolností v genderové diskurzivní analýze cenným analytickým nástrojem, nicméně v tomto případě je nutné je zanedbat, neboť jsou tyto údaje uvedené pouze v menšině příspěvků a navíc ne zcela průkazným způsobem. Domnívám se však, že zanedbání osoby poradce je zde legitimním krokem, neboť, jak jsem výše naznačil, u materiálu s natolik výraznými normotvornými ambicemi, jako je webová stránka www.metrosexualroku.cz lze oprávněně očekávat, že výroky a názory uváděné právě v poradně webu budou jednotně vyjadřovat pozice daného projektu v jeho celistvosti a dále, že tyto výroky budou ve shodě s postulovaným záměrem, cílem tohoto projektu (prezentovaným na vlastních webových stránkách zejména výroky jeho někdejšího výkonného ředitele Káji Pavlíčka).

Cílem mé analýzy této sekce byl tedy v první řadě rozbor odpovědí podávaných na vznesené dotazy, z čistě logických důvodů však bylo nutné i zohlednění dotazů, na které byla

⁵⁹ V průběhu vypracování této práce byla poradna na www.metrosexualroku.cz zařazena pod odkaz „FAQ“.

konkrétní odpověď podávána - domnívám se, že je to i v zájmu správného použití zvolené metodologie (CDA), neboť jak se zmiňuje Norman Fairclough, žádný diskurz není možné analyzovat vytržený z jeho kontextu⁶⁰. Uspořádání tohoto oddílu je takové, že v této části práce představím na vybraných dotazech z poradny nejvýraznější projevy sledovaných diskurzivních jevů, přičemž budu v této části uvádět citace vybraných relevantních dotazů/odpovědí nebo jejich úryvků (právě tak, aby byla zachována jejich kontextualita), přičemž číselného značení jednotlivých dotazů může být dále využito ke srovnání s kompletním přepisem textů poradny, který zařadím v přílohové části práce.

Mé předpoklady ohledně jednotnosti koncepce projektu metrosexuality na zkoumané webové stránce se poněkud paradoxně potvrdily tím, že jsem se v druhé analyzované sekci setkával s prakticky stejnou sortou diskurzivních jevů jako v předcházejícím oddílu, rozdíly bylo nutné zohlednit zejména z hlediska specifčnosti prostředí - tím mám na mysli například skutečnost, že v poradně, tedy svého druhu „instrumentální“ instituci, lze očekávat direktivnější charakter textu (zejména u materiálu s laickým charakterem), o to zajímavější poté bylo sledování míry a směřování této direktivity.

Specifikem analýzy této sekce je i to, že ji lze poměrně snadno (ale také s jistým zjednodušením) vyjádřit kvantitativně: z celkového počtu 31 dotazů a (29) odpovědí (z nichž bylo 21 odpovědí publikovaných anonymně a u zbylých 8 odpovědí byl autor podepsán pod přezdívkou), jsem v 9 případech zaznamenal výskyt stereotypních konotací, v 5 případech se v odpovědích vyskytovaly sporné výpovědi a ve dvou případech jsem zaznamenal zamlčování problematiky vztahu

⁶⁰ Fairclough, Norman: cit. dílo (např. str. 134)

metrosexuality a homosexuality, ačkoliv se vznesený dotaz této oblasti výslovně týkal.

Diskurzivní jevy se ve zkoumaném materiálu týkaly více témat, nicméně podobně jako v první sekci se vyskytovaly nejčastěji právě v otázce vztahu metrosexuality a homosexuality.

V příspěvku č. 6 se tato skutečnost pravděpodobně projevila tím, že ačkoli čtenář vložil dotaz, který obsahoval větu: (...) „a není možné, že když se člověk stane metrosexuálem, začnou se mu pak líbit kluci?“, odpovídající člen redakce tento aspekt dotazu ve své odpovědi vůbec nereflekoval, podobný případ pak představuje odpověď v dotazu č. 12.

Odlišná situace nastala v příspěvku č. 8, ve kterém dotaz čtenáře obsahoval tento výrok: „když mi někdo řekne, že se chovám nebo oblékám jako buzna, že už to přeháním chodit ke kosmetičce a podobné jejich názory, nic si z toho nedělám (...)“. Poradce sice ve své odpovědi chválí mj. čtenářovu „srdnatost“ („Bravo!“) v konfliktu s homofobními názory jeho okolí, nicméně se nijak nepokouší ony zmiňované názory zpochybnit, dle mého názoru zde implicitní sdělení vyznívá tak, že je poradcem v zásadě přitakáno k patologičnosti homosexuality - není zde řečeno, proč si z takových „názorů“ „nic nedělat“, homosexualita a podezření z homosexuality jsou zde prezentovány spíše jako jakési „nutné zlo“ v životě metrosexuála.

Velmi podobný případ nastal u dotazu č. 28, kdy na dotaz: „zdravím jsem taky metrosexuál, ale ve svém okolí mám samý skejťáky no tak taky často poslouchám že jsem teplej, a nebo teď jsem se hodně opaloval a už jsem celkem dost hnědej že sem

cikán (...) ale nic si z toho nedělám“, poradce odpověděl: „správně, nic si z toho nedělej!“ - vedle homofobních výpadů tedy bylo v tomto případě analogickým způsobem tiše přitakáno i výpadům rasistickým.

Explicitně rasistický výrok poradce naopak zazněl v odpovědi na dotaz číslo 7: „Ahoj Mosknicku, metrosexuál nejsi. Dost pravděpodobně trpíš nadváhou - čili, žádné antioxidanty typu česnek, cibule ti nepomůžou. Až začneš chodit do fitka, začneš držet třeba dělenou stravu a vejdeš se do nějaké velikosti, která nezačíná písmenkem X - můžeš si dovolit utratit víc peněz za oblečení. *Metrosexuál se bambusákům totiž obloukem vyhýbá!* (zvýrazněno zde) Zdraví Tomáš.“ Je téměř s podivem, že právě pod tuto odpověď byl její autor ochoten se podepsat. Na tomto místě bych rád znovu připomněl „bohulibý“ záměr společenské osvěty, který si projekt a soutěž Metrosexuál roku vytyčila a rovněž šíří záběru, na který se svou projekcí mužství aspiruje.

Podobně jako ve výroku Káji Pavlíčka citovaného z úvodní stránky www.metrosexualroku.cz jsem u dotazu č. 28: „cítím se dotčen tím, jak tady prosazujete to, že metrosexuálové nejsou v žádném případě gayové. Já jsem gay a s jistotou musím o sobe říct, že jsem taky metrosexuál! Rovnoprávnost!“, zaznamenal v podané odpovědi pokus o reflexi kolujících stereotypů: „...tak to není! Chceme jen vysvětlit široké veřejnosti, že metrosexuál může být jakékoliv sex. orientace, nejen gay... spousta lidí si totiž myslí, že metrosexuál = gay. Což není pravda a leckterý heterák by se mohl urazit, ROVNOPRÁVNOST!“, který příznačně končí ve slepé uličce explicitního sdělení hovořícího v tom smyslu, že homosexualita je pro většinu heterosexuálů urážlivou záležitostí, přičemž se má podle poradce v tomto případě navíc jednat o jakýsi vyrovnaný, rovnoprávný vztah, který se však zdá být, pravda, vzhledem

k použité velikosti písmen ve slově „rovnoprávnost“ ze strany poradce, vůči heterosexuálům jistým způsobem „rovnoprávnější“.

Zajímavým poznatkem je zde ten, že uvedený příspěvek je na celém webu www.metrosexualroku.cz patrně jediným případem, kdy bylo ze strany redakčního týmu užito pojmu „gay“ namísto „homosexuál“. Výběr pojmů je mocným prostředkem v rámci diskurzivní praxe. Výběr pojmu „homosexuál“, který je zatížen především svou kriminální a medicínskou minulostí, namísto pojmu „gay“, který je naopak asociován spíše s rozvojem emancipačních hnutí, může být jednak politickým krokem vyjadřujícím implicitně nevoli vůči gayům - to v případě, kdy si je autor daného výroku vědom těchto nuancí, v opačném případě, kdy autor takového pojmu používá nekriticky, podílí se tak na reprodukování stereotypů, které s sebou nese ten který člověk anebo instituce, v jejímž jménu daný jedinec vystupuje.

Ani heterosexuální muži a ženy však nemají v textu zkoumané sekce webu na různých ustláno: v odpovědi na dotaz č. 12 je znovu metrosexualita asociována s voňavostí, potažmo vysokou úrovní hygienických návyků, zatímco odlišné způsoby životosprávy u mužů jsou stereotypně asociovány se zápachem (potažmo tedy i nízkou úrovní hygienických návyků). Stojí za zmínku, že obě možnosti jsou v odpovědi uvedeny v hovorovém tvaru („voňavej chlap“ respektive „smradlavej chlap“) - dle mého názoru tak zde ze sdělení, které chce být svým opakem, ve skutečnosti hovoří stereotyp heterosexuálního mužství, který sice na jedné straně mužům umožňuje vonět, ale na straně druhé jim zapovídá vyjadřovat požitky z tohoto zvyku příliš „hlasitě“, poněvadž to je způsob, který je v naší společnosti stereotypně připisován gayům. Použití citovaného „taťkovského“ žargonu tak může mít za cíl zpřístupnění tohoto

„metrosexuálního“ atributu heterosexuálnímu mužskému tazateli, *obejití* (nikoli odstranění) jeho homofobních pocitů.

O vztahu žen a metrosexuality budu hovořit v samostatném oddílu v závěru práce, prozatím v tomto bodě pokládám za vhodné upozornit na dotaz č. 3: „Musí metrosexuál za každou cenu chodit do posilky a solárka?? Co když ani jedno z toho nedělám, ale jen si geluji ráno vlasy víc jak 30 minut, kupuji si značkové oblečení, rád utrácím a další věci co se týkají vzhledu a sebevědomí...dá se takový člověk považovat za metrosexuála??“ Poskytnutá odpověď (resp. zdůvodnění) se na první pohled může jevit tak, jako by náležela k jinému dotazu: „Ano, může. Každá upravená ženská taky nenavštěvuje solárko“. Ve skutečnosti zde dle mého mínění došlo k paradoxnímu jevu, kdy poradce sám určité zvyky metrosexuálů explicitně stereotypně asocioval s rovněž stereotypní představou ženských návyků. Podobný mechanismus obvykle funguje ve stereotypních tematizacích návyků u gayů - nepřekvapí pak snaha redakčního týmu vzájemné asociace gayů a metrosexuálů zakrývat.

Stereotypní asociace ženy jako bytosti, která boduje spíše svým šarmem než rozumem, se naopak objevila u dotazu č. 20. Na čtenářský dotaz, který zpochybňoval prezentovaný hodnotový žebříček metrosexuála, odpověděl konzultant rovněž otázkou: „ptal se někdo Marilyn Monroe, jestli umí správně spelovat jméno Kennedy?“

Sekce webová poradna není dále doprovázena žádným vlastním vizuálním materiálem.

Sekce c) test - „Jak poznám, že jsem metrosexuál?“

V této sekci webu www.metrosexualroku.cz je návštěvníkům poskytována možnost provést si osobní test nazvaný „Jak poznám, že jsem metrosexuál?“, ve kterém návštěvníci u 10 otázek vybírají jednu ze třech až čtyřech odpovědí, které jsou hodnoceny jedním až čtyřmi body, přičemž vyšší bodové skóre značí předpokládanou vyšší míru metrosexuality účastníka testu. Výsledky jsou rozděleny do třech úrovní v závislosti na získaném počtu bodů.

Tuto sekci jsem zařadil do analýzy zejména z toho důvodu, že v logice věci operuje s definicí metrosexuality podle koncepce projektu Metrosexuál roku a tedy - podobně jako v předcházejících sekcích - lze oprávněně očekávat, že charakteristiky obsažené zejména ve výsledcích tohoto testu budou ve shodě s jednotnou koncepcí uvedeného projektu a s jeho postulovaným záměrem. Tento předpoklad se, podobně jako při analýze předcházejících sekcí, opětovně potvrdil mj. výskytem shodných či podobných diskurzivních jevů jako v případě uvedených sekcí a) úvodní stránky a b) poradny.

Z hlediska řečených diskurzivních jevů mě v této sekci zaujala skutečnost, že dvojice otázek a nabízených odpovědí jsou v některých případech spíše než neutrálně pojaté tendenčně - v tomto ohledu by se sekce „test“ měla dle mého očekávání odlišovat například od již diskutované sekce poradny, kde je možné instrumentální až direktivní charakter textu předpokládat, ovšem skutečnost je taková, že čtenáři jsou i v sekci c) testu pomocí metafor a asociací přesvědčováni o své nedostatečnosti, pakliže nenaplnují nebo neinklinují k nastaveným „metrosexuálním“ normám. Pro účely příkladu zde mohu uvést otázku č. 3: „udrůžeš si svou postavu

ve fitku?", u které může účastník testu volit z těchto nabízených odpovědí:

- a) ano, pravidelně (3 body)
- b) ano, ale musím se přemáhat (2 body)
- c) jedině po Vánocích (1 bod)

Opět je tak možné se zde setkat s propagací metrosexuality coby v zásadě jediné progresivní koncepce mužství - v tomto ohledu mě poté velmi zaujala otázka č. 7: „ (kde) nejraději trávím svou dovolenou“, u níž jsou účastníkům testu nabízeny následující odpovědi:

- a) pod stanem na Sázavě
- b) společně s rodinou v Tatrách
- c) v luxusním apartmá na Ibize
- d) autokarem na Bibione

Problém zde dle mé úvahy nespočívá v samotných odpovědích, nýbrž v implicitním sdělení, které je obsaženo v bodování daných odpovědí. Přepočtem celkového bodování jsem došel k výsledku, že nejvýše - čtyřmi body - je ohodnocena odpověď c) v luxusním apartmá na Ibize. Tato odpověď je tak hodnocena lépe než odpověď b) společně s rodinou v Tatrách - zde pokládám za vhodné znovu připomenout proklamované ambice projektu Metrosexuál roku na definování maskulinity třetího milénia - přičemž implicitní sdělení obsažené v bodování dané otázky lze vykládat tím způsobem, že metrosexuál, respektive „muž 3.milénia“, není podle zkoumaného projektu zejména „rodinný typ“, je k tomu však třeba dodat, že odpověď b) je hodnocena jako druhá nejlepší, lze tedy usuzovat, že hypotetický metrosexuál by si měl najít prostor i pro rodinný život, nicméně jeho prioritou je však něco jiného⁶¹.

⁶¹ Domnívám se, že tento argument není v rozporu s předcházející kritikou zatěžování metrosexuálů povinnou heterosexuálitou, neboť registrované partnerství osob stejného pohlaví nebo jejich usilování o uzákonění homoparentality transparentně dokládají zájem a schopnost těchto lidí o zakládání a ochranu rodinných struktur - a to navíc v době, která rodině v jejím tradičním pojetí obecně příliš nepřeje.

Jak bylo již výše zmiňováno a jak je zřetelné z uváděných příkladů, jsou čtenáři webu www.metrosexualroku.cz zatěžováni něčím, co bych se odvážil nazvat „povinnou metrosexualitou“, čehož je ze strany redakce dosahováno zejména explicitním či implicitním asociováním odlišných způsobů životosprávy mužů s nízkou úrovní hygienických návyků, neúspěšností daného jedince v profesní a především v intimní sféře. V analyzované sekci se toto dle mého názoru projevilo zejména v komentáři u nejnižšího skóre bodů, dosaženého v diskutovaném testu:

„Je ti naprosto ukradené, co si o tobě myslí tvé okolí. S výsledkem 11 bodů to vypadá, že buď uznáváš zcela jiné hodnoty anebo nevíš jak na to. Zkus se více odvázet a přestat se bát toho, co by řeklo tvé okolí. Metrosexuál není nemoc a nepatří ani do blázince - protože dneska už (je) normální, že chlapi nepáchnou a snaží se dobře vypadat nejen před svou holkou. Jdi více do sebe a začni se zajímat o to, jak vypadáš! Ne kvůli okolí, ale kvůli sobě!“

Vedle diskutovaného jevu „povinné metrosexuality“ jsou v tomto vyhodnocení - rovněž typicky - zastoupena homofobní sdělení doprovázená povinnou heterosexuální, v prvním případě velmi pravděpodobnou asociací některých návyků stereotypně přisuzovaných gayům s medicínským, respektive psychopatologickým stavem takového jedince, stavem, který je v daném konkrétním případě popřen ve stejné logice jako bylo dříve popřeno propojení metrosexuality a homosexuality, ve druhém případě směřováním „metrosexuálních“ návyků k získání obdivu ženské heterosexuální partnerky. Zatěžování čtenářů „povinnou metrosexualitou“ je rovněž výrazné i v obrazovém doprovodu daného vyhodnocení.

Obrázek č. 2 - Fotografie k vyhodnocení nejnižšího bodového výsledku v testu „Jak poznám, že jsem metrosexuál?“⁶²



Na snímku je zachycen obézní muž vyššího věku s nepěstěným vzhledem, který pomocí rukou dojídá (zjevně nezdravé) jídlo, jehož zbytky je potřísněn mužův vytahaný - patrně neznačkový - nátělník. Vyprázdněná láhev piva, popelník s cigaretami a nepořádek na stole dokreslují celkově nuzný až odpudivý dojem - nic pro *mladého* muže, který hodlá „být in“ ve 3.miléniu, úspěšný v pracovních a v sexuálních vztazích. Prostřednictvím *pomoci* redakce webu se mu však nabízí „alternativní“ cesta metrosexuálního způsobu života. Tato cesta je ilustrována fotografií uvedenou u vyhodnocení nejvyššího bodového skóre v diskutovaném testu:

⁶² Zdroj: www.metrosexualroku.cz

Obrázek č. 3 - Fotografie k vyhodnocení nejvyššího bodového výsledku v testu „Jak poznám, že jsem metrosexuál?“⁶³



Na této fotografii je zachycen mladý muž s vypracovanou postavou, upravenými vousy a nagelovanými vlasy, a s odhodlaným výrazem ve tváři. Za zmínku stojí jistě i to, že tento muž není „vsazen“ do kontextu žádného konkrétního prostředí, jeho okolí vyvolává spíše abstraktní, éterický dojem, který může u diváka vzbuzovat pocity nekonečnosti, svobody a nespoutanosti – je nasnadě, že s podobnými snímky máme možnost se setkat zejména v reklamě⁶⁴.

⁶³ Zdroj: www.metrosexualroku.cz

⁶⁴ E. Badinter uvádí, že tento typ vizuální reprezentace mužů se poprvé objevil v reklamě na výrobky značky Marlboro (odtud také název „Marlboro man“). Zobrazuje snad až křečovitě „svobodného“ a „nеспoutaného“ muže v zápasu s přírodou, krajinou; v jeho životě nezbývá místo pro rodinu a výchovu dětí, dle Badinter se tak jedná o jeden z dokladů její teorie „zmrzačeného“ mužství 20.století. Viz: Badinter, E.: XY. Identita muže (136).

III.B.3. Zjištěné problémy

a) Reprodukce homofobních postojů

Kritická diskurzivní analýza, kterou jsem provedl na třech hlavních sekcích internetové stránky www.metrosexualroku.cz ukázala, že fenomén metrosexuality je v pojetí redakce tohoto webu koncipován jako vzor progresivního, lepšího mužství pro třetí tisíciletí, přičemž jsem však prostřednictvím zmiňované analýzy došel ke zjištění, že v diskurzu metrosexuality na zkoumané internetové stránce jsou zároveň s uvedeným postulátem reprodukovány výrazné homofobní, sexistické a dokonce i rasistické postoje. Neméně výrazným negativním jevem byl dále implicitně i explicitně vyjadřovaný ageismus.

Tyto jevy, jak jsem se pokusil doložit na příkladech uvedených v předcházejících oddílech, se nejčastěji a nejvýrazněji vyskytovaly právě v problematice vzájemného vztahu metrosexuality a homosexuality - s jistým zjednodušením lze uvést tři nejčastější diskurzivní jevy týkající se tohoto problému:

- stereotypní asociace
- zvýrazňování témat
- zamlčování témat

V prvním případě se dle mého názoru jednalo zejména o skutečnost, že výroky redakce na adresu homosexuality/homosexuálů byly ideologicky zatížené - implicitní sdělení obsažená v citovaných výrocích homosexualitu stereotypně asociovala s medicínským stavem, kriminalitou či nedostatkem mužnosti - jak jsem se pokusil ukázat zejména na citovaných výrocích K. Pavlíčka, jednalo se v těchto případech o typický efekt fungování ideologie skryté

v diskurzu. Tento efekt pak dosahoval svého znásobení i tím, že v některých případech byla ze strany zástupce redakce zřetelná snaha o reflexi stereotypních postojů, přičemž však i v těchto konkrétních výrocích byly obsaženy prakticky totožné stereotypní představy. Na úrovni jazyka se fakt stereotypního nahlížení na homosexualitu výrazně projevoval i používáním významově zatíženého pojmu „homosexuál“, namísto pojmu „gay“, který byl na celém zkoumaném webu ze strany redakce použit pouze v jednom jediném případě.

Odlišná situace pak nastávala v případech, kdy byly zástupci redakce záměrně a otevřeně popírány konexe mezi homosexualitou a metrosexualitou, což lze již vykládat jako aktivní a vědomý politický krok (jakkoli možná diskurzivně živený kolujícími stereotypními představami a názory), kterého bylo ze strany redakce dosahováno jednak otevřeným popíráním spojení mezi metrosexualitou a homosexualitou a jednak více či méně explicitním ukládáním povinné heterosexuality na bedra metrosexuálů.

Třetí nejčastěji se vyskytující diskurzivní jev, tj. zamlčování témat, s výše uvedenými jevy úzce souvisí - pakliže jsem zde uvedl, že ve výrocích redakce internetové stránky www.metrosexualroku.cz jsou reprodukovány homofobní postoje, usuzuji na tuto skutečnost ve shodě s přijatou koncepcí CDA i podle toho, co zůstalo nevyřčeno - jakkoli jsem zaznamenal pokusy o reflektování převládajících stereotypních postojů vůči homosexualitě, ani v jednom případě jsem se ve zkoumaném materiálu nesetkal s pokusem proti těmto ideologickým postojům jakkoli otevřeně vystoupit.

Navzdory tomu, že projekt Metrosexuál roku se explicitně i symbolicky - například prostřednictvím koncepce svého loga - distancuje od klasické koncepce mužství a přísného binárního

oddělení pohlaví, jsou ve zkoumaných výrocích zřetelné konzervativní a stereotypní postoje v otázce genderu a sexuality (tím spíše jsem se zde nesetkal se snahou tyto postoje jakkoli otevřeně zpochybňovat), projevující se zejména kladením důrazu na heterosexuální metrosexuálů a stereotypním odkazováním k ženám a ženské sexualitě⁶⁵.

Oba zmiňované fenomény - zatěžování metrosexuálů povinnou heterosexuální i snaha o zneviditelnění podnětů vzbuzujících dojem či představu homosexuality se naplno projeví, pakliže si ještě jednou projdu doprovodná vizuální zobrazení. Z tohoto materiálu pak vyplývá najevo, že na všech publikovaných fotografiích jsou zobrazováni buď pouze jednotliví muži nebo muži ve společnosti žen:

Obrázek č. 4 - Fotografie z úvodní stránky

www.metrosexualroku.cz⁶⁶



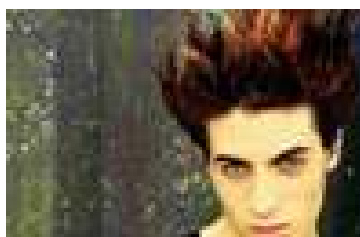
⁶⁵ Toto zjištěné zaujetí sexualitou je pak znovu v rozporu s postulovaným názorem K. Pavlíčka, že „metrosexualita nemá se sexuální orientací nic společného“.

⁶⁶ Zdroj: www.metrosexualroku.cz

Obrázek č. 5 - Fotografie z úvodní stránky
www.metrosexualroku.cz⁶⁷



Obrázek č. 6 - Fotografie z úvodní stránky
www.metrosexualroku.cz⁶⁸



Uvedené fotografie napovídají, že ve zkoumaném vzorku se nevyskytoval žádný vizuální materiál, který by záměrně explicitně nebo implicitně odkazoval k homosexualitě - jinými slovy řečeno, ačkoli projekt Metrosexuál roku vykazuje ambice na definování mužství 3.milénia v obecné rovině, v rámci doprovodného obrazového materiálu zobrazení gayů zcela chybí - tato skutečnost tak jen dokládá to, na co jsem již výše poukazoval u analýzy řečových diskurzivních jevů.

Ignorování homosexuality (ale zároveň i reprodukování stereotypních představ o ní) se při volbě publikovaných témat dle mého názoru dále projevilo například tím, že problematika

⁶⁷ Zdroj: www.metrosexualroku.cz

⁶⁸ Zdroj: tamtéž

metrosexuality u gayů nebyla ze strany redakce vůbec tematizována.

b) Ženy a metrosexualita

Jak bylo již zmiňováno v teoretické části práce a jak je zřejmé ze zkoumaného materiálu, týká se fenomén metrosexuality explicitně zejména mužů. Diskurzivní analýza, kterou jsem provedl na internetové stránce www.metrosexualroku.cz však ukázala, že v diskurzu metrosexuality na uvedené webové stránce odkazují redaktoři k ženám neméně často jako k mužům.

V zásadě v celém rozsahu analyzovaného materiálu se toto týkalo zejména kladení důrazu na heterosexuální vztahy metrosexuálů, respektive odkazování k jejich ženským partnerkám, vůči jejichž obdivu měla být směřována „metrosexuální“ životospráva mužů. Toto proklamované zaměření metrosexuality však bylo spojeno s reprodukováním stereotypních představ o ženské životosprávě, jdoucím ruku v ruce i s jistou bagatelizací ženské sexuality. Toto je znovu na první pohled překvapivé zjištění, pakliže je známo, že současnou výkonnou ředitelkou soutěže je žena Kateřina Hamrová a že přinejmenším část redakce je tvořena ženami – osobně v tomto rozporu spatřuji mj. pravděpodobně další doklad efektivit stereotypů obsažených v diskurzu, čímž mám na mysli tu možnost, že by ženy stojící za projektem Metrosexuál roku samy reprodukovaly sexistické postoje.

Z výše uvedeného vyplývá, že metrosexualita je v diskurzu internetové stránky www.metrosexualroku.cz spojena v jakémsi vztahovém trojúhelníku s homofobií a sexismem. Je otázka, do jaké míry je toto překvapivé zjištění, neboť oba dva fenomény, sexismus i homofobie, jsou s tradiční maskulinitou těsně

spjaté⁶⁹, nicméně vzhledem k citovaným charakteristikám metrosexuála a proklamovanému cíli projektu Metrosexuál roku jsou tato spojení přinejmenším zarážející. Pakliže byla kladena otázka, zda jsou v diskurzu metrosexuality na uvedeném webu přítomny nějaké genderové stereotypy, projevují se dle mého názoru právě v následujícím propojení, přičemž vytváří cosi jako stereotyp na druhou:

Metrosexuál je tak v této logice muž, jehož hygienické návyky a péče o tělo připomínají *stereotypní* představu *ženských* hygienických návyků a způsobů péče o tělo, přičemž tento obraz zároveň naplňuje *stereotypní* představu hygienických návyků a způsobů péče o tělo u gayů.

Významný rozdíl zde dle mého názoru spočívá v tom, že zatímco asociace ženských návyků je v diskurzu uvedeného webu spíše latentní a implicitně schvalovaná - v podstatě je prezentována jako symbol vyšší úrovně životosprávy u metrosexuálů ve srovnání s jinými muži - asociace s homosexualitou je zřetelně nepohodlná a redaktoři zkoumaného webu toto spojení explicitně i implicitně různými způsoby zpochybňují.

V otázce uvedeného „pozitivního“ spojení mezi metrosexualitou a stereotypní femininitou mě pak na druhou stranu zaujala skutečnost, v jaké míře byl kladen důraz na neslučitelnost ženství a metrosexuality. Narážím zde zejména na případ, se kterým jsem se setkal ve druhé zkoumané sekci webu www.metrosexualroku.cz, totiž v poradně. Na dotaz č. 30 jedné čtenářky: „Jsem žena. Mohu být metrosexuálka?“, redaktor lakonicky odpověděl: „ne“. Tímto redaktor v podstatě stvrdil diskutovanou diskrepanci mezi pozitivní inkorporací

⁶⁹ Např. Badinter, Elizabeth: XY. Identita muže, Aspekt 2002. Někteří autoři vidí důvod tohoto spojení v současném nedostatku pozitivních vzorů maskulinity.

femininních stereotypů do mužského genderového kódu na jedné straně a striktním konzervativním důrazem na oddělení pohlaví a rozlišení genderových kódů na straně druhé - diskurzivní perzekuce homosexuality je v takové konfiguraci téměř nutným důsledkem, neboť ve své podstatě odporuje výše nastíněnému zaměření metrosexuality.

V tomto rozporu může dle mého názoru nalézat svou pointu i výše otevřená teoretická diskuse výhodnosti či nevýhodnosti genderových statusů v patriarchální společnosti - mám zde na mysli svou poznámku o tom, že ženy jsou *jednou* ze složek, které jsou v takové společnosti znevýhodněny. Při uvažování o tématu práce mě totiž napadla otázka, proč vůbec *musela* být pro diskutovaný nový mužský životní styl vůbec vytvořena (nebo spíše přetvořena) nová kategorie? Došel jsem k názoru, že pojem „metrosexuál“ byl komerčně transformován právě kvůli zmiňovaným pnutím v trojúhelníku metrosexualita - homofobie - sexismus. Homosexualita u mužů může být většinovou společností odmítána mj. z toho důvodu, že jsou do ní stereotypně projektovány stereotypní ženské vlastnosti, přičemž, jak bylo uvedeno v teoretické části práce, jsou ženské vlastnosti a činnosti v patriarchální společnosti hodnoceny níže než vlastnosti a činnosti mužské a tím spíše mohou tyto „ženské“ vlastnosti a činnosti vyvolávat nelibost, jsou-li přítomny u mužů. Z tohoto hlediska by se tak vlastně potvrzovala moje teze o principiálním znevýhodnění některých mužů, nicméně při srovnání gayů s jinými „deviantními“ muži v naší společnosti, jako jsou například Romové, Afroameričani, ale třeba také bezdomovci, se však i v těchto případech, ve shodě s tezí citovaného historika George L. Mosse, může jednat o stereotypní případy genderově zdůvodňovaného „outsiderství“⁷⁰. Mám tím na mysli to, že maskulinita těchto mužů nemusí být nutně nahlížena pouze v linii zženštilosti či nezženštilosti,

⁷⁰ Mosse, G. L.: cit. dílo

ale také v linii nedostatečnosti, barbarství apod., přičemž ve všech těchto odsudcích je možné spatřovat stereotypní, kulturně a mytologicky založený odkaz k femininitě⁷¹. V této optice pak lze usuzovat na to, že v patriarchální společnosti je v zásadě jakékoli znevýhodnění mužů zapříčiněno primárně principiálním znevýhodněním žen a s ním spojenou problematikou.

V této otázce pak stojí za povšimnutí i skutečnost, že - ve světle výše uvedeného - není žena v diskurzu metrosexuality rovnocenným partnerem, nýbrž představuje jakýsi referenční bod mužů, ke kterému se muži sice nutně, avšak pouze vztahují, žena tak zde vystupuje v úloze objektu.

⁷¹ Bourdieu, Pierre: cit. dílo

IV. Závěr

V této části práce je mým cílem shrnout výsledky mého výzkumu/analýzy a přikročit tak ke zbývajícím částem zvoleného postupu, tj. pokusím se zde na základě výsledků provedené CDA dle koncepce Normana Fairclougha o podání určitého vysvětlení jevů, s nimiž jsem se během své práce ve zkoumaném materiálu setkával.

Nejvýraznějším zaznamenaným jevem z hlediska genderové diskurzivní analýzy bylo ve zkoumaném materiálu zejména reprodukování homofobních a sexistických postojů (ale i ageistických a rasistických), což mě překvapilo zejména z toho hlediska, že metrosexualita byla na zkoumané stránce prezentována zejména jako nová a lepší koncepce mužství a metrosexuál jako muž 3. milénia. Tento rozpor lze dle mého soudu vysvětlit takovým způsobem, že v celé problematice - ve shodě s nastíněnou koncepcí kritické diskurzivní analýzy dle N. Fairclougha - zohledním i „úroveň“ daného diskurzu, resp. diskurzů. Je totiž jednou věcí analyzovat diskurz jedné internetové stránky vztahující se k určitému tématu a druhou věcí je kriticky zohlednit diskurzivní jevy, které stojí ve středu daného tématu samotného a tedy „nad“ samotným diskurzem webu www.metrosexualroku.cz, přičemž se domnívám, že právě na této vyšší úrovni diskurzu zjištěný rozpor vlastně přestává být rozporem, ba naopak - zcela zapadá do logiky problému metrosexuality.

Jak již bylo zmíněno v popisu zvoleného výzkumného materiálu, projekt Metrosexuál roku je přes všechny svoje „bohulibé“ záměry komerčním podnikem, jehož cílem je vydělávat peníze. Na tomto místě považuji za vhodné ještě jednou zopakovat obě charakteristiky metrosexuála:

1. Finančně zaopatřený mladý muž z velkoměsta žijící konzumním a spíše povrchním až cynickým způsobem života⁷²;

2. Muž jakékoli sexuální orientace, který vynakládá velké množství času i peněz na úpravu a péči o svůj vzhled a životní styl.

Na první pohled je patrné, že ze současné charakteristiky metrosexuála se vytratil kritický náboj, který v sobě nesl pojem „metrosexuál“ v podání Marka Simpsona, v kontrastu s tím z novější charakteristiky vyplývá, že metrosexualita je pro muže v celku neutrální až *žádoucí volbou*. Tato „proměna“ uvažování je pravděpodobně výrazem procesu počínajícího v 50. letech v USA, který je v odborné literatuře znám pod pojmem „komeracionalizace maskulinity“⁷³. Tento proces pak na Západě nabral značnou rychlost v 80. letech pod vlivem působení kreativní reklamy, spojeným s proliferací nových „exkluzivních“, či „sportovních“ značek a stylů pánské módy⁷⁴. Novinkou oproti minulým dekadám se stala i průmyslem nově objevená možnost efektivního využívání mužů v reklamě coby sexuálních objektů, stejným způsobem, jakým už byly v té době v médiích dlouhá léta využívány ženy. Mužům se tak v médiích (a zcela nově ve stylových magazínech určených právě mužům) dostalo nových vizuálních reprezentací mužskosti, přičemž se největší pozornosti začala těšit postava *muže - narcise*, sebejistého, pečlivě upraveného, svalnatého, ale zároveň jemného. Tento muž - narcis usiloval o osobní úspěch a *zviditelnění* tohoto úspěchu, ať se jednalo o oděv, hodinky či

⁷² viz poznámka č. 1

⁷³ Beynon, John: *Masculinities and Culture*, Open University Press 2002

⁷⁴ Neméně významnými byly i změny v průmyslovém odvětví, nesoucí s sebou zánik či omezení řady tradičních „mužských“ odvětví a v souvislosti s tím i jistou ztrátu legitimacy klasické patriarchální maskulinity nejen v dělnickém prostředí. Od bývalého Československa tyto změny na čas odvrátila železná opona, o to překotnější nástup však u nás zaznamenaly v 90. letech 20. stol. Viz: Beynon, John: cit. dílo; nebo také: kolektiv autorů: *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Sborník studií, Open Society Fund Praha, 1999.

automobil - okázalý konzum ležel ve středu jeho zájmu. Zrodil se metrosexuál⁷⁵.

Proměna projekce metrosexuality tak pravděpodobně souvisí s adoptováním tohoto pojmu oděvním a kosmetickým průmyslem - a zde se dostávám ke kořenu věci: zatímco pro Marka Simpsona byla metrosexualita novým druhem společenského nešvaru, pro dnešní „oficiální“ či komerční kanály jde především o obchodní značku, artikl - fenomén metrosexuality má tedy v dnešní době velmi významný komerční rozměr a jako takový je využíván k vytvoření finančního zisku. Jednoduše řečeno, šlo o to naučit muže využívat běžně služeb oděvního a kosmetického průmyslu, což byl zajisté nelehký úkol a jedním ze způsobů, které byly k tomuto cíli využívány, byly i vědomé a cílené zásahy (zejména reklamních agentur) do diskurzu metrosexuality.

⁷⁵ Odlišný stupeň vývoje české společnosti v této oblasti dokládá Libora Oates - Indruchová na příkladu české polistopadové časopisecké produkce, kde v případě časopisů určených ženám „došlo k přímému importu západních vzorů ženy zároveň žádoucí a dbalé o domácnost, ženy, jejímž výlučným prostředím a středem zájmu je uspokojování partnera a rodiny“ (...) „časopisy pro muže byly často synonymem pro pornografii (...) obsah článků a fotografií v těchto časopisech směřoval většinou k uspokojení nějaké potřeby či zájmu muže, muž v nich byl příjemcem požitků (...) opačné zaměření, charakterizované jednak jako „vylepšení sebe sama“ a jednak jako směřování pozornosti od sebe (čtenářského subjektu) k jiné osobě či osobám bylo výhradní doménou časopisů ženských“. S odstupem dalších let pak bylo možné pozorovat i u nás „rozšiřující se spektrum mužských rolí a mužských zájmů z hlediska budování obrazu maskulinity (...) za zamyšlení však stojí, proč se „Esquire“ objevil až jako třetí licenční časopis po „Playboyi“ a „Penthouse“ a proč se objevil až sedm let po politických změnách v této zemi“. Dle autorky to svědčí o tom, že pro časopis typu Esquire museli čeští muži jaksí „dozrát“: „jestliže platí, že tehdy (před listopadem 1989 - pozn. autora) mužské stereotypy signalizující „úspěch“ v kultuře téměř chyběly, pak bylo potřeba s časopisem typu Esquire počkat, až u nás takové stereotypy pronikající nejdříve jinými kanály (ekonomickými či kulturními) najdou živnou půdu. Zkrátka, až se vytvoří potenciální čtenářská obec, jež by hledala rozptýlení a potěšení nejen v prohlížení fotografií atraktivních žen, ale také ve čtení o sobě, tedy ve čtení o problémech mužů, o tom, jak má muž vypadat a jak se má chovat, aby byl přitažlivý a úspěšný, jaké zájmy svědčí o jeho dobrém vkusu, atd.“ Citováno z: Oates - Indruchová, Libora: Gender v médiích - nástin šife problematiky, in: Život žen a mužů z aspektu gender. Sborník studií, Open Society fund Praha 1999 (139, 140). Lze tedy usuzovat, že zhruba od druhé poloviny devadesátých let 20. století se v České republice začal rozvíjet diskurz o metrosexualitě.

Narážím zde na jev, který Norman Fairclough v citované příručce popisuje jako „technologizaci diskurzu“: „jedná se o pokus o vytvoření nové syntézy mezi diskurzivní praxí, sociokulturní praxí a texty. Toho je docilováno pomocí procesu přetváření existujících diskurzivních praxí a zapracováním personálu institucí do nově utvořených praxí (zejména v otázkách efektivity organizačních operací, efektivity interakce s klienty či „veřejností“, nebo úspěšnou projekcí „obrazu“)⁷⁶.

V praxi se poté jedná především o to, jak překonat uvedené (a ve zkoumaném vzorku explicitně popírané) genderové a sexuální implikace metrosexuality za tím účelem, aby muži začali ve vyšší míře využívat zmiňovaných služeb a aby pro ně byl tento přechod co možná nejméně bolestný, neřku-li žádoucí. Tohoto cíle je však dle mého názoru dosahováno dvakrát negativní cestou - zaprvé, jak komentuje český mediální analytik Jakub Horák: „jde o to vytvořit ve čtenářích dojem, že pokud nenásledují určitý životní styl, jsou „out“ a neuspějí v náročné životní soutěži o atraktivního sexuálního partnera, o lukrativní zaměstnání, o společenský respekt ve své sociální skupině. Jakmile se podobné přesvědčení ve společnosti dostatečně rozšíří, začne to tak i reálně fungovat. Pro kosmetické a oděvní firmy je výhodné tvrdit mužům, že současnou normou je být metrosexuálem. Mohlo by se to klidně jmenovat úplně jinak - klíčové je, aby kupoval kosmetiku a oblečení“⁷⁷. Toto souvisí s mnou výše zmiňovaným fenoménem „povinné metrosexuality“ na zkoumané webové stránce. Metrosexuálové byli na daném webu prezentováni jako mladí, úspěšní, usměvaví muži, kteří se „umí bavit“, zatímco odlišné životní styly mužů byly asociovány s negativními stereotypními i urážlivými epitety, s *nenormálností*.

⁷⁶ Fairclough, N. : cit dílo (102)

⁷⁷ Zdroj: www.jakubhorak.com

Druhou cestou je pak snaha komerčních subjektů o usnadnění tohoto přechodu zasahováním do výše rozebíraných genderových implikací metrosexuality a maskulinity takovým způsobem, že je jednak zpochybňováno jakékoli spojení mezi metrosexualitou a homosexualitou, přičemž pakliže je homosexualita tematizována, děje se tak většinou stereotypním způsobem, aby nebylo dotčeno homofobní citění potenciálního metrosexuála. Druhým způsobem přetváření diskurzivních genderových implikací metrosexuality je ten, že přestože jsou potenciálním metrosexuálům sdělovány implicitní i explicitní návody ke stereotypně femininnímu jednání, je současně tento stereotyp vykazován do „příslušných“ mezí, aby nebyla ohrožena vlastní maskulinita metrosexuála. Společný svět metrosexuála a jeho ženské partnerky, vůči jejímuž obdivu má směřovat jeho životospráva, tak pro ni v této logice končí na prahu koupelny.

Pod laickou slupkou internetové stránky www.metrosexualroku.cz a obrazem jejího „osvětového“ záměru se tak může skrývat chladný a *profesionální* kalkul pořadající agentury. Jak již bylo řečeno, projekt Metrosexuál roku je komerčním podnikem a základním smyslem jeho reklamy, jeho působení na mladé muže, ale i na společnost obecně, je cíl v podobě získání peněžitého výtěžku. Česká společnost, která z politických důvodů před rokem 1989 stála po dlouhou dobu stranou západního společenského vývoje, přičemž nebyla konfrontována s takovými tématy, jakou jsou homosexualita či sexismus, tak mohla a stále ještě může být právě v tomto ohledu ideální půdou pro diskurzivně řízenou manipulaci, vycházející navíc nově z komerční sféry.

Tato práce nebyla napsána jako pamflet proti metrosexuálům/metrosexualitě obecně, mým cílem zde bylo pokusit se pomocí kritické diskurzivní analýzy z genderového hlediska ukázat na sílu a moc působení genderových stereotypů

ve fenoménu metrosexuality, přičemž je nutno vzít v potaz, že tyto stereotypy mohou být velmi podobným způsobem vědomě či nevědomě reprodukovány a cíleně využívány (a zneužívány) i kdekoli jinde, a právě proto jsem toho názoru, že fenomén metrosexuality a diskurzivní problematika s ním spojená se ve svých důsledcích týká společnosti jako celku, mužů i žen obecně.

Žijeme v masové společnosti, ve které, dle příoměru Jana Sokola, může jeden škůdce zle postihnout celou monokulturu⁷⁸, proto není nikdy dobře, je-li kdekoli v této společnosti - a tím spíše na citlivé genderové rovině - prosazována jediná správná cesta, bez ohledu na to, jak cynické či ušlechtilé pohnutky k tomu vedou.

Je zřejmé, že „muž 3.milénia“ v podání projektu Metrosexuál roku není natolik „novým“ či lepším mužem, jak by se na první pohled mohlo zdát. Diskurzy metrosexuality tak mohou v posledku představovat i nový druh totality, respektive novou podobu totality, s níž emancipační hnutí zápolí již několik desetiletí.

Domnívám se, že výsledky mé práce jen dokládají to, co již na sklonku 80. let poznamenala Rowena Chapman: „nový muž“ nepředstavuje tolik rebelii jako spíše adaptaci maskulinity. Muži se mění, ale pouze za účelem udržení si moci, nikoli vzdání se jí... „nový muž“ se zrodil za účelem posílení existující mocenské struktury prostřednictvím vytvoření hybridní maskulinity, která je více schopná a lépe uzpůsobená k udržení kontroly... ideál „nového muže“ je připravován k tomu stát se postavou reakce, rekrutovanou do služeb patriarchy... jedná se o patriarchální mutaci, redefinici maskulinity ve prospěch mužů, posílení genderového řádu, přičemž reprezentuje

⁷⁸ Sokol, Jan: cit. dílo (253, 254)

expanzi legitimní maskulinity a tím rozšíření její moci nad ženami a deviantními muži. Stejně jako stará maskulinita i nová spočívá na separaci pohlaví a nerovném uspořádání hodnot⁷⁹.

⁷⁹ Chapman, Rowena: 1988: 235, 247, cit. in: Beynon, J., cit. dílo (116)

Literatura

- Badinter, Elisabeth: Tudy cesta nevede. Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu, Karolinum Praha 2004;
- Badinter, Elisabeth: XY. Identita muže, Aspekt 2002;
- Beynon, John: Masculinities and Culture, Open University Press 2002;
- Boswell, John: Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality. Gay People in Western Europe from the Beginning of the Christian Era to the Fouteenth Century, The University of Chicago Press 1981;
- Bourdieu, Pierre: Masculine Domination, Stanford University Press 2001;
- Cameron, Deborah; Kullick, Don: Language and Sexuality, Cambridge University Press 2003;
- Český statistický úřad: Ženy a muži v datech, ČSÚ 2005;
- Connel, R.W.: The Men and the Boys, University of California Press 2000;
- Fairclough, Norman: Critical discourse analysis. The Critical Study of Language, Longman 1995;
- Fairclough, Norman: Language and Power. Second Edition, Longman 1989/2001;
- Kimmel, Michael S., Messner, Michael A.: Men's Lives, Macmillan, NY 1989;
- Kuncová, Karolína: Diskurz učebnic sexuální výchovy pro dospívající žákyně a žáky základních škol (UK FHS 2004);
- Kolektiv autorů: Společnost žen a mužů z aspektu gender. Sborník studií, Open Society Fund Praha, 1999;
- Laqueur, Thomas: Making Sex. Body and Gender from the Greeks to Freud, Cambridge 1990;
- Mosse, George L.: The Image of Man. The Creation of Modern Masculinity, Oxford University Press 1998;
- Mosse, George L.: Nationalism and Sexuality, New York 1985;

Murphy, Robert F.: Úvod do kulturní a sociální antropologie, SLON 2004;

Renzetti, Claire M.; Curran, Daniel J.: Women, Men and Society, Allyn and Bacon 1999;

Roper, Lyndal: Oedipus and the Devil, Routledge 2002;

Seidler, Victor Jeleniewski: Man Enough. Embodying Masculinities, SAGE 1997;

Sokol, Jan: Malá filosofie člověka. Slovník filosofických pojmů, Vyšehrad 2007;

Sokol, Jan; Pinc, Zdeněk: Antropologie a etika, Triton 2004;

Van Dülmen, Richard: Historická antropologie, Dokořán 2002;

Van Dülmen, Richard: Bezectní lidé, Dokořán 2004;

Internetové zdroje:

www.jakubhorak.com

www.marksimpson.com

www.salon.com

Pramenný internetový zdroj:

www.metrosexualroku.cz

Přílohy

Přepis příspěvků webové porady ze stránky

www.metrosexualroku.cz (očíslováno, needitováno)

1. Nechci hodnotit jestli být metrosexuálem je dobré nebo špatné, protože to nejde, je to prostě určitý životní styl, stejně jako hipík, metalista nebo skejťák atd. Ale narozdíl od těch ostatních se nemůžu zbavit dojmu, že metrosexuál nemůže být každý kdo splňuje třeba i všechny body v tom testu. Například pokud má někdo od přírody světlou pokožku a zrzavý vlasy, tak i kdyby stokrát o sebe pečoval a podobně, nikdy z něj nebude metrosexuál, protože místo opálení se leda spálí a zdrudne, budou vadit pihy na obličeji a další věci. Uvedl jsem tohle jako příklad, ale rozhodně je podle mě metrosexuál jako životní styl jenom pro ty, kteří už vypadají dobře, fajn jsou hubení. tak chodí do fitka, v zimě jsou bledší, ale bezproblému se v létě opalují, tak začnou chodit přes zimu do solárka, mají hustý rovný vlasy, fajn tak to ještě vylepšej super profi sestřihem a tužidlem ale stejně tvrdím, že tohle všechno metrosexuáloství je jenom vylepšování něčeho co už je všeobecně považováno za hezký...

2. Zajímalo by mě co to je za ty hodnoty co tady čtu...rád utrácí,miluje značky,je sebevědomí,má se rád atd... dyť to je pak arogantní člověk a ne muž 3.milénia...

To nejsou hodnoty milý Zebu, ale obecné charakteristiky metrosexuála! Snažíme se neználcům přiblížit kdo to vůbec metrosexuál je! A metrosexuální rozhodně nemusí znamenat arogantní...

3. Musí metrosexual za každou cenu chodit do posilky a solárka??co když ani jedno z toho nedělám ale jen si geluji ráno vlasy víc jak 30 minut,kupuji si zánčkové oblečení,rád utrácím a další věci co se týkají vzhledu a sebevědomí...dá se takový člověk považovat za metrosexuala??

Ano, může. Každá upravená ženská taky nenavštěvuje solárko. Jde je o to, že ti záleží na tom, jak vypadáš - a je celkem fuk, jestli jsi bílej jak sádra nebo hnědý jako od moře... Jen to solárko u většiny kluků podtrhuje jejich tělíčka vypracovaný z posilovny... tak možná proto!

4. Zdravím...tak jsem si udelal test a procetl web - a napada me: nezuzujete pojem metrosexuala na jeden konkretni tip? Vase pojeti mi prijde, mirne receno, omezene a unifikujici. Z Vaseho vykladu clovek muze ziskat dojem, ze metrosexual je urcity zavazek k uniformite, z cehoz vyplyva nesvobodnost takoveho metrosexuala, coz je, alespon pro me, naprosto odrazujici.

Metrosexuál je zcela určitě muž, který o sebe rád a často pečuje. Rád nakupuje a rád se baví a vyskytuje se ve městě. Je to snad závazek k uniformitě? Nesvovoda? Odrazující... ? Škoda, zřejmě jsi na špatných stránkách... >>max<<

5. ahoj...mam otazecku...je spravne si holit pozadi a ohanbi??? jedna holka se mi za to jednou smala a nvm, co si ted myslet:(dekuju za odpoved

Správné? Na to není odpověď. Oholit si můžeš, co chceš - je to tvoje tělo. Jen nesmíš očekávat, že

každá holka z toho padne do kolen. Na kluky s oholenou hlavou taky neletí intelektuálky... Každopádně správný metrosexuál si ohanbí holí... a nejen z hygienických důvodů... Důležité je ale vědět, že jak jednou začneš... nemůžeš přestat... zdraví Max!

6. Ahoj, jsem metrosexuál. Každé ráno si geluji vlasy a protože vím, že vlastní, osobitý a originální styl znamená mnoho, nosím pouze značkové oblečení (BB, Boss, Retro, Gucci...) a sleduji nejnovější módní trendy abych byl vždy in. Avšak jednou ráno jsem se podíval do zrcadla, vymáčkl nepříjemný pupínek na tváři, a řekl si: Vždyť si proboha protiřečím!

Možná by ses nad sebou měl zamyslet ... nebo si dojít na kosmetiku...

7. Dobrý den. Můj kamarád používá pánský makeup, pánskou rtěnku a holií se, kde to jen jde. Tento styl se mi moc líbí, ale problém je v tom, že jsem dosti neupravený, zarostlý a opravdu někdy nepříjemně páchnu. A denně piji pivo (i před školou) bez kterého se nedokážu obejít. Chtěl bych být metrosexuál, ale nevím, kde začít. Aby toho nebylo moc najednou... A není možné, že když se člověk stane metrosexuálem, začnou se mu líbit kluci?

Odstěhuj se do Prahy nebo do Brna, začni pít minerálku bez bublinek nebo barevné koktejly, začni používat deodorant... a pak se uvidí... Třeba se ti otevřou nové obzory! :-) Protože.. metrosexuál se chce líbit všem!

8. Ahoj, je mi 25, měřím 172cm a vážím 97kg. Kupuji značkové oblečení, ale od Vietnamců (mají ho levněji). Snažím se dodržovat životosprávu, jím hodně zeleniny, hlavně cibuli a česnek - prý obsahují nějaké antioxidanty proti stárnutí. Ve vašem testu mám ale pouze 17 bodů. Jsem správný metrosexuál? Co bych měl zlepšit? Děkuji za rady.

Ahoj Mosknicku, metrosexuál nejsi. Dost pravděpodobně trpíš nadváhou - čili, žádné antioxidanty typu česnek, cibule ti nepomůžou. Až začneš chodit do fitka, začneš držet třeba dělenou stravu a vejdeš se do nějaké velikosti, která nezačíná písmenkem X - můžeš si dovolit utratit víc peněz za oblečení. Metrosexuál se bambusákům totiž obloukem vyhýbá! Zdraví Tomáš

9. Opaleny kluk s vlastním stylem, který má sam sebe hodně rád, proto tak vypadá, je to nejlepší... Když mi někdo řekne že se chovám nebo oblekám jako bužna, že už to prehaním chodit ke kosmetice a podobně jejich názory, nic si z toho nedělám a prave naopak mě to potěší, že si toho všimají že o sebe dbám ;)

Bravo!

10. Rád o sebe dbám a rád bych používal gel. Ale asi před rokem se mi rapidně zvětšili kouty, a tak nosím vlasy "na ježka", což není zrovna můj styl. Je nějaká možnost, jak být metrosexuálem s velkými kouty? Mám zkusit transplantaci vlasů?

Transplantaci nedoporučujeme. Kája Pavlíček nedávno v Aha! doporučoval býčí sémě. (Kelímek něco málo pod dvě stovky.) Možná by jsi to měl vyzkoušet. Anebo kšiltofka!

11. Mám si holit zadek? Mám ho chlupatej jak vopica. Vážně

Nemusíš. Ale přes parné léto to můžeš ještě jednou zvažít.

12. Proboha neprehanejte to zase :-). Co je na tom když si každý ráno negeluju vlasy? Jsem snad kvůli tomu nějaký vyvrhel? Jestli se někdo chce zabit kvůli tomu, že by musel vylezt ven na ulici v teplekch, tak at to radši udělá, protože není normální :-D

Nic se nemá přehánět! ...ale ty tepláky by měly být alespoň značkové:-)

13. Jsem metrosexual rád o se o sebe staram ale ostatní kluci mi říkají že sem bužna a další nadávky .Mam si z toho něco dělat?!A co bych jim třeba měl říkat když mi začnou nadávat?!Dokonce jsou na mě kvůli tomu rodiče nasraní protože se pry o sebe až moc staram ,tak nevím co mám dělat protože ven prostě bez gelu nedokazu vylezt vypadám úplně desne a v teplekch určitě ne tobých se radši zabil.Jo a ještě nesnasím sporty jako je třeba fotbal a aj kvůli tomu mi nadávají protože nedělám moc chlapské sporty ,hraju volejbal.

Ahoj! Nic si z toho nedělej. Roman Šebrle se taky geluje a nehraje fotbal... a myslíš, že se mu někdo posmívá? Je naprosto v pořádku, že se o sebe staráš. Lepší voňavej chlap, než smradlavej chlap. A rodiče? Ti se podle odvěkých zkušeností smíří úplně se vším... a že si geluješ vlasy a snažíš se dobře vypadat? A co je na tom proboha špatného? Jestli matce zabíráš příliš času v koupelně, radím ti, poříd' si vlastní zrcadlo!

14. Svět není černobílý, ale lidé jako vy si to neuvědomují. Témata, jako je toto, jasně ukazují, jak neuvěřitelně jednoduché je manipulovat s masovou společností. Koupu se většinou dvakrát denně, každý den se holím, dvakrát, třikrát denně si čistím zuby, nad vlasy strávím denně dohromady kolem půl hodiny, používám sportovní deodoranty a parfémy Hugo Boss. Nosím oblečení od Espritu a Pietro Fillipi. Mám 183cm, vážím necelých 70 kilo. Jsem metrosexuál? ^_^ V životě by mě nenapadlo si vlasy gelovat, už proto, že je mám málem na zadek. Pod košílí nosím trika s logy rockových kapel, málokdy vyjdu z domova bez křiváku. Ve fitku jsem nikdy ani nebyl, solárko jsem neviděl ani z vlaku. Nakupování nenávidím a v životě by mě nenapadlo kupovat si každý týden nové oblečení. Současná móda mladých lidí mi přijde neuvěřitelně stupidní. Je mi 19 a studuji ČVUT FEL. Jsem metrosexuál? Ani omylem. To, že člověk nesplňuje definice psané na tomto serveru ani v nejmenším nemusí znamenat, že je smradlavé prase. Zamyslete se nad sebou, pánové ~_^

Zajímavý názor. Jenže, jak sám říkáš, svět není černobílý. Metrosexuál roku je projekt a soutěž v jednom, která chce veřejnost seznámit vůbec se samotným pojmem "metrosexuál." A v druhé řadě vysvětlit, že voňavý chlap a hezky oblečený chlap nerovná se homosexuál. Každá věc má dvě roviny a je fajn, že se na to díváš ze své stránky. Díky za názor! >>bea<<

15. Proč na diskuzi mizí příspěvky?? Vypadá to pak jak propaganda (btw. nejsou proti pravidlům uvedených tamtéž níže)

Že by Houdini?

16. Co to znamená metrosexuál?

Metrosexuál je muž jakékoliv sexuální orientace, mladík, který žije ve městě a na svůj vzhled vynakládá spoustu času i peněz. Metrosexuál je dnešní mladý muž, kterému není lhostejné, jak vypadá.

17. Mám takovej dotaz...To jako člověk musí žít ve velkym městě aby byl metrosexuál? Protože znam pár lidí kteří bydlí na vesnici taky se malujou a to sou pak co? Jo a když tady všichni říkaj, jak chodí do solárka, nebylo by lepší jít třeba někam na koupaliště? Nebo prostě na to nemaj metrosexuálové čas, když celý odpoledne tráví pročítáním módních časopisů a následně chodí po obchodech... Zajímalo by mě jak to teda je...Dík za odpověď

Na koupaliště můžeš zajít maximálně pár dní v roce... ale co po celý zbytek roku? Opálené tělo si pravý metrosexuál udržuje po celý rok! A jestli musí z města? Jeho název je od právě od něho odvozen: metropole - metrosexuál... nepamatuji si, kdy jsem naposledy na vsi potkal nagelovaného, skvěle ošaceného hošana, který by si v ruce nesl módní magazin. První babička by ho nejspíš nabrala vidlema...

18. citim se dotcen tim, jak tady prosazujete to, ze metrosexualove nejsou v zadnem pripade gayove. Ja jsem gay a s jistotou musim o sobe rict, ze jsem taky metrosexual! Rovnoprvnost!

... tak to není! Chceme jen vysvětlit široké veřejnosti, že metrosexuál může být jakékoliv sex. orientace, nejen gay... spousta lidí si totiž myslí, že metrosexuál = gay. Což není pravda a leckterý heterák by se mohl urazit:-) ROVNOPRÁVNOST!

19. Ahoj, bydlím na vsi a pracuji v JZD. Chtel bych se zeptat jestli se daji nekde koupit znackove monterky? A jeste jaky by jste mi doporučili parfem do traktoru protoze po projeti prasecakem vzdy neskutecne zapacham.

Značkové monterky? V JZD to nikdo neocení... kravám i zootechničkám to bude fakt jedno, tak si s tím nelámej hlavu... a že smrdíš? Neříká se na vsi náhodou, že správný chlap má smrdět hnojem? Zůstaň správným chlapem - vesničánem a netrap se problémy velkoměsta!

20. jste vsichni hrozní teploušové :D:D a ja z vas seru smichy kdyz tohle ctu.. libit se chce snad kazdy ale gelovat si chlupy v prdeli.. aaaaaaaaaaaaa hahahhaa

no comment

21. vi metrosexual co je to treba vlastenectvi? v sekci osobnosti jsem si totiz precetl, ze napr. pro leose marese je image vsim. a podle me, mit na prvnim miste zebricku hodnot barvu tricka.

co to má společného? ptal se někdo Marilyn Monroe, jestli umí správně spelovat jméno Kennedy?

22. Ahoj Kájo. Seš sice velikej fešák a seš bezpochyby in, ale nic se nemá přehánět. Zdá se mi, že hodnoty, které tady prosazuješ, jsou dost povrchní a plytké. Po pročtení webu mé pobavené úsměvy postupně vystřídala husí kůže jak Vysoké Tatry. Dovol mi jednu otázku, nejsi jeden z těch porotců v soutěžích "krásy", kterým se líbí 55kg kostry potažené kůží?

To není pravda! Kromě této soutěže "řediteluji" i největší soutěž krásy českého internetu - Miss Internet a tato soutěž je právě jediná soutěž krásy u nás, která dovoluje přihlásit se i zvítězit všem dívkám bez ohledu na jejich váhu, míry i věk!!! Soutěžili dívky, které vážili sedmdesát kilo a bylo jim třeba i přes čtyřicet! Proč by měla být Miss anorektická modelka? Naopak. Tohle je můj změnít a doufám, že se mi to daří!

23. Mám menší problém. Po nesčetných návštěvách solária mi již "vyskákalo" nesčetné množství pih. Naštěstí ne na obličej, ale stydím se svléci do plavek. Mohu s tím něco udělat? Nějak tomu předejít?

Existují přípravky na potlačení pih.. určitě ti poradí odborný personál v soláriu!

24. Ahoj.Jsem kluk,kterymu zalezi na tom jak vypadam vim ze je to ohrany ale rano taky v koupelne stravim ne malo času=o)ale snazim se delat kazdy den novy uces,chodim do fitka dbam o sebe jen jak to jde taky si zajdu do solarka ale radci mam normalni slunicko a ted to jde je venku pekne:-)chci aby se za mnou otacely holky,chci bejt jak se rika v kurzu,nosim rad elegantni obleceni mam to rad a citim se v tom pohodlne sem rad ze nejsem sam chci se prihlasit ale mam tak trochu strach tak prave nevim no snad mi poradite dik

Z čeho máš strach? Z pozornosti? Z cen v hodnotě více než 50 tisíc korun? Nevím, nevím... a hlavně, jestli už jsi nepřemýšlel příliš dlouho...

25. splňuji téměř do puntíku definici metrosexuála...až na to, že si nekupuji značkové oblečení a doplňky,pár jich mám,ale jen minimum,a to jen proto,že jsem student z poměrně chudé rodiny a na jeany od Dieselu mi prostě nezbyvá dost peněz...tak bych se chtěl zeptat,jestli mi někdo nechcete dělat sponzora,potom bych tu definici mohl naplnit na 100%.další možnost je zaměstnat mě,studuji v Brně žurnalistiku a filosofii.díky

Můžeme pro tebe udělat jediné, zveřejnit tvůj dotaz:-) Hodně štěstí přeje Max!

26. Je rozdíl o sebe dbát a být metrosexuál. Nikdy bych nechtěla chodit s metrosexuálem, už pro to, jak o sebe příliš dbá a že do nákupních center chodí častěji =D Doufám, že jako odpověď nebude následovat to, že sem tlustý prase, o který nemá žádný chlap zájem ;)

Na nic se neptáš, píšeš svůj názor, není na co reagovat:-) Ne každý, kdo o sebe dbá je metrosexuál.. s tím do puntíku souhlasím! Max.

27. Zdravim, jsem 14ti letej kluk z Prahy a chtěl bych se stát metrosexuálem. Říkal jsem mamce, aby mi koupila gel, ale ona že ne, že jsem na to moc malej. Poradíte mi co s tím? Díky, Michal

Máš dvě možnosti. Buď počkáš, až trochu povyrosteš a maminka ti gel sama koupí anebo si ho můžeš koupit sám!

28. S tím, že metrosexuál nemůže být z vesnice nesouhlasím. Je mě 20, bydlím ve vesnici s 2 000 obyvatel, už několik let si nechávám barvit vlasy, každý měsíc kadeřník, do fitka chodím několik let, oblečení značkové, v koupelně vydržím i přes hodinu, pokud jdu na akci, parfém mám Gucci Envy apod ... ve vašem testu mám 26 z 30b Takže ne každý člověk z vesnice je buran :) i když to tady nemám rád a hodlám se odstěhovat do města hned jak to půjde.

Vidět metrosexuála na vesnici je hotový zázrak! Už jen proto, že společenské ovzduší mnohdy nedovoluje se chlapcům jakkoliv o sebe starat více než je obecně zvyklé (čili vyčistit zuby a umýt nohy, obvykle).. a také proto, že na vesnicích nebývají fitka, butiky ani kavárny.. které metrouši tak zbožňují! ...to však ale neznamená, že tam být nemohou... mohou! Ale přiznejme si, že netouží po ničem jiném, než žít ve velkoměstě! Jen pro připomenutí, slovo metrosexuál vzniklo odvozením od slova metropole, čili město... ahoj Max!

29. zdravím jsem taky metrosexuál, ale ve svém okolí mám samí skejťáky no tak taky často poslouchám že jsem teplej, a nebo ted sem se hodně opaloval a už sem celkem dost hnědej že sem cikán :-)) ale nic si z toho nedělám...Honza

Správně, nic si z toho nedělej!

30. Jsem žena, mohu být metrosexuálka?

Ne.

31. Ahoj, je mi 18let a holím si břicho a hrudník. Jsem metrouš? :)) Ne, kvůli tomu tu nejsem. Dělá to proto, protože chlupy nesnáším. Ale vrátím se k tomu, proč sem vlastně píšu. Holíte se taky? Jen by mě zajímalo, jestli na bříše mi pak nebudou vidět černý tečky jako na tváři. Máte s tím někdo zkušenosti? A vytrhávat to pomocí vosků by asi bolelo.. brr.. Mám na to ten nový BodyGroom a zatím jsem spokojen. Jde mi o to, jestli to v budoucnu nebude třeba nějak vidět? Díky za odpověď, jinak super web

